הלכה · משנה תורה · מפרשים · מגדל עוז · ספר נשים

מגדל עוז על משנה תורה, הלכות גירושין

רבנו שם טוב אבן גאון

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

מגדל עוז על משנה תורה, הלכות גירושין

רבנו שם טוב אבן גאון

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/מגדל-עוז-על-משנה-תורה-הלכות-גירושין/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611161422 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 6
הלכה א 6
הלכה ג 6
הלכה ד 6
הלכה ו 6
הלכה ז 6
הלכה ט 6
הלכה י 6
הלכה יא 6
הלכה יב 6
הלכה יג 6
הלכה טו 7
הלכה טז 7
הלכה יח 7
הלכה יט 7
הלכה כג 7
הלכה כד 7
הלכה כה 7
הלכה כו 10
פרק ב 11
הלכה א 11
הלכה ה 11
הלכה ח 12
הלכה יב 12
הלכה יג 12
הלכה יד 12
הלכה טו 12
הלכה יז 12
הלכה יח 13
הלכה כ 13
פרק ג 13
הלכה א 13
הלכה ג 13
הלכה ה 13
הלכה ו 13
הלכה ז 14
הלכה ט 14
הלכה יב 15
הלכה יג 15
הלכה יד 15
הלכה טו 15
הלכה טז 16
הלכה יט 16
פרק ד 16
הלכה א 16
הלכה ב 16
הלכה ז 16
הלכה ח 16
הלכה ט 17
הלכה י 17
הלכה יא 17
הלכה יד 17
הלכה יח 18
פרק ה 18
הלכה א 18
הלכה ב 18
הלכה ג 18
הלכה ז 18
הלכה ח 19
הלכה יב 20
הלכה טו 20
פרק ו 20

הלכה א 20
הלכה ה 21
הלכה ו 21
הלכה ז 21
הלכה ח 22
הלכה ט 22
הלכה י 23
הלכה יד 23
הלכה טו 24
הלכה טז 24
הלכה יז 24
הלכה יט 25
הלכה כא 25
הלכה כו 25
הלכה כח 25
הלכה ל 25
פרק ז 26
הלכה א 26
הלכה ד 26
הלכה ה 26
הלכה ו 26
הלכה ז 26
הלכה יב 26
הלכה יד 26
הלכה טו 26
הלכה יז 26
הלכה יט 26
הלכה כג 27
פרק ח 27
הלכה א 27
הלכה ב 27
הלכה ג 27
הלכה ד 27
הלכה יג 27
הלכה יד 28
הלכה טו 28
הלכה טז 29
הלכה יח 29
הלכה כא 29
הלכה כב 29
פרק ט 30
הלכה א 30
הלכה ז 30
הלכה ח 30
הלכה ט 30
הלכה יא 31
הלכה יב 32
הלכה יד 33
הלכה טו 33
הלכה כא 33
הלכה כב 33
הלכה כו 33
הלכה כז 33
הלכה כח 33
הלכה כט 33
הלכה ל 34
הלכה לא 34
הלכה לב 34
הלכה לג 34
הלכה לד 34
הלכה לה 34
פרק י 34
הלכה א 34
הלכה ב 34

הלכה ג 35
הלכה ד 35
הלכה ו 35
הלכה ז 35
הלכה ח 35
הלכה יא 35
הלכה יב 35
הלכה יז 35
הלכה יח 35
הלכה יט 35
הלכה כ 36
הלכה כא 38
הלכה כב 38
הלכה כג 38
פרק יא 40
הלכה א 40
הלכה ב 40
הלכה ג 40
הלכה ד 40
הלכה ו 40
הלכה ז 40
הלכה י 41
הלכה יב 41
הלכה יד 41
הלכה טו 41
הלכה טז 42
הלכה יז 42
הלכה יח 42
הלכה יט 42
הלכה כ 42
הלכה כא 42
הלכה כב 43
הלכה כד 43
הלכה כה 43
הלכה כו 43
פרק יב 43
הלכה א 43
הלכה ב 43
הלכה ג 44
הלכה ד 44
הלכה ה 44
הלכה ו 44
הלכה ט 44
הלכה י 44
הלכה יא 44
הלכה טו 44
הלכה טז 44
הלכה יח 45
פרק יג 45
הלכה א 45
הלכה ט 45
הלכה יג 45
הלכה יט 45
הלכה כ 45
הלכה כד 45
הלכה כה 46
הלכה כח 46
הלכה כט 46

פרק א

הלכה א

אין האשה מתגרשת כו' עד ושלחה מביתו. הכל הקדמה למה שעתיד לחבר כדרך המחברים: אם לא תמצא חן בעיניו מלמד עד ושלא ברצונה. במסכת גיטין פרק הניזקין (דף מט) :

הלכה ג

וכתב מלמד שאינו כו' עד כמו שיתבאר. פ"ג דגיטין (דף כ"ו.) :

ונתן בידה מלמד עד כמו שיתבאר. פ"ב דגיטין וריש פרק הזורק (דף ע"ז) :

ושלחה שיהיה עד עצמו ממנה. פ"ק דקידושין (דף ה') :

הלכה ד

כיצד כתב לה כו'. עד לכל אדם. פ"ק דקידושין ופרק המגרש (דף פ"ה) :

אבל אם כתב לה עד את עצמו. פ"ק דקידושין (דף ה') ובגיטין פרק השולח ופרק המגרש:

הלכה ו

ומניין שלא יהא מחוסר מעשה עד ונתנו לה אינו גט. פרק ב' דגיטין (דף י"ט) :

הלכה ז

אין כותבין במחובר עד ונותנו לה. פ"א ופ"ב דגיטין (דף י"ט כ"א) :

הלכה ט

ומניין שאין נותנו עד ה"ז גט. בגיטין פרק הזורק (דף ע"ח) :

הלכה י

אמר לעדים ראו גט שאני עד שנכלם ממנה. פ' הנזקין (דף נ"ה) :

הלכה יא

המגרש צריך עד ה"ז כשר. פ"ק דקדושין (דף ה') :

הלכה יב

גט שהיה מונח עד הרי זה גט. בגיטין פ' הזורק (דף ע"ח) :

הלכה יג

ומניין שיתננו לה עד ופוסל לכהונה. פ"ק דגיטין (דף י"א) :

הלכה טו

תקנת חכמים עד שאין בו עדים עד [**בהל' י"ח**] **בעדי מסירה**: כתב הראב"ד ז"ל חוכך אני בזה להחמיר וכו': **ואני** אומר אם היה לנו לחוש ולהיות חוככין בזה א"כ נחוש שמא מסר מודעא בפני שנים שאין יודעין אותו ואפילו ממקום למקום ומעיר לעיר ואין לדבר סוף לא בעדי חתימה ולא בעדי מסירה אלא ודאי די לנו מה שגזרו חכמים והבו דלא להוסיף עלה וכן הסכימו ר"י אלפס ור"י בעל התוס' ורשב"ם ור"ת ז"ל פ"ק דגיטין ופ' השולח ופ' התקבל ופ' המגרש:

הלכה טז

חתמו בו שנים ועבר עד שנמצא כמזוייף. פ' המגרש (דף פ"ו) ובהל' ר"י אלפס ז"ל ביארו:

הלכה יח

הרחיק את העדים מן הכתב כו' בד"א בשהיה הגט וכו' עד עיקר גירושין בעדי מסירה. תחלת זה הפסק פ' גט פשוט (ק"ס קס"ב) בתחלתו והביאו ר"י אלפס בה' וענין עדי מסירה כתב בגיטין פ' בתרא (דף פ"ו) גמרא מתני' דג' גיטין פסולין. וענין יוצא מתחת ידה נתברר פ"ק דמציעא (דף י"ז) ופ' אלו מציאות:

הלכה יט

העדים שנותן הגט כו' עד והרי זו ספק מגורשת. פ"ב דמס' גיטין (דף י"ט) וראה והבן שחילק בקריאות כמו שחילק ר"ת ז"ל גבי מימרא דאמימר:

הלכה כג

העדים שחותמין על הגט עד בגט מדבריהם כמו שביארנו. פ"א ופ"ב דגיטין (דף ט' י"ט) :

הלכה כד

אע"פ שחתימת עד הרי זה גט פסול. פרק המגרש (דף פ"ז) :

וכן תקנו חכמים עד זמן בגיטין. פ"א ופ"ב דגיטין (דף י"ז) :

הלכה כה

גט שיש עליו עדים עד שעסוקין באותו ענין: כתב הראב"ד ז"ל טעה במאוחר דכשר להנשא בו וכו': **ואני** אומר מחלוקת ישנה פ"ב דמס' גיטין (דף י"ז) גבי מתני' דנכתב ביום ונחתם בלילה כו' דגרסינן בגמרא דילה מפני מה תקנו זמן בגיטין ר"י אמר משום בת אחותו ור"ל אמר משום פירות ופירש"י ז"ל כדי שלא תפסיד האשה פירות נכסי מלוג שלה משעת כתיבה עד שעת נתינה דפעמים שלא יתננו לה בשעת כתיבתו והיא לא תדע מתי נכתב והיא לא תגבה אותן אלא משעת נתינה ומדינא הוה לה למגבי משעת כתיבה דקסבר כיון שנתן עיניו לגרשה שוב אין לבעל פירות. והקשו רבותינו בעלי

התוס' ז"ל לר"ל גט מאוחר ליפסל דהא מפסדא פירות משעת כתיבת גט עד הזמן הכתוב בתוכו וגט מאוחר ודאי כשר מדקתני בתוספתא דפ"ק דחולין הכשר בגט פסול בפרוזבול הכשר בפרוזבול פסול בגט גט מאוחר כשר ובפרוזבול פסול. ועוד ריש פ' גט פשוט (ב"ב ק"ס) גט פשוט עדיו מתוכו מקושר עדיו מאחוריו פשוט שכתבו עדיו מאחוריו ומקושר שכתבו עדיו מתוכו שניהם פסולין ר' חנינא ב"ג אומר מקושר שכתבו עדיו מתוכו כשר מפני שיכול לעשותו פשוט ואמרינן בגמרא השיב רבי לדברי ר' חנינא ב"ג והא אינו דומה שטרו של זה לשטרו של זה פשוט מלך שנה מונין לו שנה שתים מונין לו שתים (ואילו) מקושר מלך שנה מונין לו שתים שתים מונין לו ג' וזמנין דיזיף מיניה זוזי במקושר ומתרמי ליה זוזי ביני ביני ופרע ליה ואמר ליה הב לי שטראי ואמר ליה אירכס לי וכתב ליה תברא וכי מטי זמניה משוי ליה פשוט (ומפיק ליה) ואמר ליה הדרת ומיזפת מינאי ופרקינן קסבר (רבי חנינא ב"נ) אין כותבין שובר ע"כ. אלמא כי פשיט ליה הכי נעשה מאוחר ואפ"ה מכשיר לכך פר"י ז"ל דבמאוחר אין הבעל מפסיד פירות מן הדין עד זמנו של גט לפי שאינו ראוי לגרש בו מעתה שאע"פ שנתנו בידה אינה מתגרשה בו עד זמנו גט ובזה הדרך דרך הראב"ד ז"ל וכתב מה שכתב ועל דרכים אלו פירשו כל הסוגיא (גיטין דף י"ז) דשקלינן וטרינן עלה דשיילינן ר"י מ"ט לא אמר כר"ל ומהדרינן קסבר ר"י יש לבעל פירות עד שעת נתינה כלומר ור"ל סבר עד שעת כתיבה ואקשינן והא אפכא שמעינן להו דאתמר מאימתי מוציאין לפירות ר"י אמר משעת כתיבה ור"ל אמר משעת נתינה ופרקינן איפוך כלומר בתרייתא ואימא ר"י אמר משעת נתינה ור"ל אמר משעת כתיבה וכך פי' הגאון ור"ח ור"י אלפס ור"מ ז"ל ופסקו הלכה משעת נתינה כר"י בכוליה תלמודא בר מהני תלת דפ' החולץ וכפי מה שפירש"י ז"ל. ויש מי שאומר משעת כתיבה כמו מנין ג' חדשים שהיא צריכה להמתין אחר גיטה עד שתנשא לאחר דפסקינן בההיא שמעתא להדיא והלכתא משעת כתיבה וכתב ר"י אלפס דאינו דומה לענין שלשה חדשים דהתם מאימתי מונין לגט בייחוד תליא מילתא וכיון דאינו מתיחד עמה משעת כתיבה מונין משעת כתיבה אבל הכא לענין פירי בפרקונה תליא מלתא כדאמרינן תקנו פרקונה תחת פירותיה וקמ"ל דלא פקעה פרקונה מיניה עד דמטי גיטא לידה הלכך כל כמה דמיחייב בפרקונה אית ליה פירי ושמעינן מינה דהלכתא כר"י דאמר יש לבעל פירות עד שעת נתינה ע"כ. ובעל העיטור ז"ל כתב מסתברא מדגרסינן בירושלמי ר"י אמר משום אכילת פירות שמע מינה דקמייתא אפכינן ור"י ור"ל קי"ל כר"י דאמר זמן משום פירות מדגרסינן בפ' כל הגט (דף כ"ז:) מקום הזמן קא פסיק ותני ול"ש מן הנשואין ול"ש מן האירוסין ואסיקנא דעולא ס"ל משום תקנת ולד ולא

משום בת אחותו ולפירושא דרבוותא [נ"ל דצ"ל רב עמרם] רמי בר חמא הכי ס"ל אלמא רמי בר חמא לא ס"ל משום בת אחותו והילכך עולא ורמי בר חמא ור"ל קיימו בחדא שיטתא ור"י אי לא תיפוך קמייתא יחיד ולית הלכתא כוותיה ועוד דר"ש דמתני' הכי ס"ל משום פירות הוא וכן הלכתא עכ"ל. ומורי הרשב"א ז"ל חלק עליו ואמר שאין סוגית פ' כל הגט אלא למ"ד בלחוד ולאו סתמא דתלמודא היא ועל הירושלמי אין לסמוך לפי שהוא בהפך הבבלי דגרסינן ביה איפוך ולא גרסינן ביה לא איפוך והאריך בזה בשיטתו. למדנו מכל אלו הדברים והמחלוקות כי יש תולין מחלוקת ר"י ור"ל דטעם זמן הגט במחלוקת שנחלקו באכילת פירות דנכסי מלוג וראיתי כי ר"מ ז"ל עמד בשיטת הגאון ורש"י ז"ל ופסק בפיסקא זו בזמן הגט כר"י דאמר משום בת אחותו והוא הנכון דהא סתמא דתלמודא הכי בכל דוכתא וירושלמי נמי כך סובר דגרסינן מעשה באחד שהיה נשוי בת אחותו וזינתה עד שהיא אשתו (וגירשה) הלך והקדים זמן הגט אמר מוטב שתדון כפנויה ולא תדון כאשת איש ע"כ. והביאו ר"י אלפס ז"ל בה' בשמועה זו והא ודאי מעשה רב בכ"מ וגם רש"י ור"ת ורוב בעלי התוס' כן דעתם ובגט מאוחר ג"כ פסלו על נכון חדא דכיון דתיקנו זמן בגט אי כר"י אי כר"ל כיון ששינו זמנו שינה מטבע שטבעו חכמים וקי"ל כל המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין פסול הולד וכ"כ רשב"ם ז"ל פ' גט פשוט ועוד דהא התם באותה משנה עצמה שנסחתי לגלות מטמון הראב"ד ז"ל רבנן פליגי עליה דרבי חנינא ב"ג ורבי השיב על דבריו מכלל דקאי רבי כרבנן דפסלי מקושר שעשאו פשוט משום דהוי מאוחר וקי"ל יחיד ורבים הלכה כרבים ועוד דהלכה כרבי מחבירו ושנויא דשני אין כותבין שובר לא קאי לפום הלכתא דהא אסיק בההוא פירקא (דף קע"ג ע"ב) סוף גמרא מתני' דמי שפרע מקצת חובו כותבין שובר וממילא נסתלק בזה קושית הראב"ד ז"ל דהא ודאי מגט קא מקשי ליה דבין לגיטי נשים בין לשאר שטרות קרינן גיטין לפי' רשב"ם ומקצת רבותינו ובעלי התוס' ז"ל וכ"ש דעיקר מחלוקתן בגט הוא ועוד דהגט עצמו שייך ביה דין שטר חוב באותו ענין כדאיתא פ' הכותב הוציאה גט ואין עמו כתובה גובה כתובתה וכן בשני גיטין ומדמינן לה התם לשני שטרות היוצאים ביום אחד ועוד שאם אתה מכשיר גט מאוחר בטלת ממנו דין עדות דקי"ל כל עדות שאין אתה יכול להזימה לא שמה עדות חוץ משטרי חוב המאוחרין כדי שלא תנעול דלת בפני לוין וכמ"ש ר"מ ז"ל פי"ז דה' מלוה ולוה וריש פכ"ג אלמא דוקא כדי שלא תנעול דלת בפני לווין הא לאו הכי פסול ועוד דהא מטונא דהא לא משכחת הזמה בהאי גיטה ואנן תנן משנה שלימה ריש מס' מכות (דף ג') מעידין אנו באיש פלוני שגירש אשתו ולא נתן לה כתובתה והלא בין היום בין למחר סופו ליתן לה כתובה אומדין כמה אדם רוצה

ליתן בכתובתה של זו שאם נתארמלה או נתגרשה ואם מתה יגרשנה ע"כ אלמא שייך בגט הזמה וליתא ועוד דהא פ' גט פשוט (ב"ב קע"א) : בשמעתין קמייתא דגרסינן תנן התם כלומר סוף מס' שביעית שטרי חוב המוקדמין פסולין והמאוחרים כשרים אמר רב המנונא לא שנו אלא בשטרי הלואה אבל שטרי מקח וממכר אפילו מאוחרין נמי פסולים מ"ט זמנין כו' כסוגיין לר' חנינא ב"ג שנסחתי אלמא לא מכשירי במאוחר אלא שטרי חוב בלבד ומשום נעילת דלת כדכתיבנא אבל שאר שטרות פסילי וכ"ש גיטין שמשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין ואע"פ שהיא שנויה בתוספתא להכשיר לא חיישינן לה דהא לא מיתניא בתלמוד שלנו ואילו היתה הלכה היתה מסודרת בתלמוד אלא ודאי לאו דסמכא היא וגם בשיטות אחרונות של רבותינו בעלי התוס' ז"ל לא הוזכרה מכלל דלא סמכינן עלה. הרי שעלו דברי ר"מ ז"ל כהוגן ואין בם טעות:

כתב הגט בירושלים עד במקום כתיבתו. במסכת גיטין פ' הזורק:

הלכה כו

חתך ממנו הזמן עד כשר וכן עד שיצא בו הגט: כתב הראב"ד ז"ל חתך ממנו הזמן וכו': **ואני** אומר גם זה מחלוקת ישנה היא פ"ב דגיטין (דף י"ז) בגמרא מתני' דנכתב ביום ונחתם בלילה בשמעתין שכתבתי בסמוך דמפני מה תקנו זמן בגיטין דגרסינן א"ל אביי לרב יוסף (הא דתנן) ג' גיטין פסולין כלומר דתנן פ' המגרש סוף מס' גיטין (דף פ"ו) ג' גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר כתב בכתב ידו ואין עליו עדים יש עליו עדים ואין בו זמן יש בו זמן ואין בו אלא עד אחד הרי אלו ג' גיטין פסולין ואם נשאת הולד כשר א"כ מה הועילו חכמים בתקנתן אמר לו אהני דלכתחלה לא תנשא גזייה לזמן ויהביה ניהלה מאי א"ל לרמאי לא חיישינן ע"כ. ופירוש לרמאי לא חיישינן וכשר הוא לדעת ר"מ ז"ל ולדעתי שלכך חיברו עם האחרים הסמוכין בגמ' שהן לכשרות ותנשא בו לכתחלה דאי לכתחלה לא תנשא מה בינו לג' גיטין כו' דאמרינן מעיקרא ועוד אמאי שני לישניה למימר לרמאי לא חיישינן ולא אהדר ליה כמעיקרא או לימא ליה היינו הא או ליתמה עליה וליהדר ליה בנזיפותא מאי קא מבעיא לך אלא ודאי שאני שהרי הוכשר קודם שחתכו ואינו דומה למזייף מתוכו כלל וכיון שיש עדי מסירה וקי"ל בההיא שמעתא בפ' המגרש כר"א דאמר עדי מסירה כרתי וסהדי ידעי זמנא דגיטא לא חיישינן לרמאי כי מה הועילו ברמאותן לא משום בת אחותו איכא ולא משום פירות איכא. ואם הראב"ד נגרר אחר דעתו ומקצת פירש"י ז"ל כדי הוא וגם מורי הרשב"א ז"ל נטה דעתו אליו אבל ר"מ ז"ל דבריו דברי קבלה וכפי הטעמים שכתבתי:

וכן תקנו שיהו מונין עד סוף הפ'. הכל פרק הזורק דמס' גיטין (דף ע"ט) :

פרק ב

הלכה א

זה שנאמר בתורה וכתב לה וכו' עד בכ"מ. פ"ב דעדיות ופ"א ופ"ב דגיטין (דף כ"א) ובכמה מקומות ואמצעות דס"פ גט פשוט (דף קס"ז) :

הלכה ה

וצריך שיאמר הבעל וכו' עד אמר לשנים וכו' עד או שאמר לשנים אמרו וכו' עד וכ"מ שנאמר בו פסול הוא פסול מדברי סופרים: כתב הראב"ד ז"ל בגמ' שלנו וכו': **ואני** אומר זה דעת ר"י אלפס ז"ל ס"פ התקבל (דף פ"ו) גמרא מתני' דאמר לשנים תנו גט לאשתי או לג' וכו' עד א"ר יוסי נומינו לשליח אף אנו מקובלין שאפילו אמר לב"ד הגדול שבירושלים תנו גט לאשתי שילמדו ויכתבו ויתנו לה ופסק דהלכתא כר' יוסי דאמר שמואל אמר רב הלכה כר' יוסי דאמר מילי לא מימסרן לשליח ואפילו באומר אמרו לסופר ויכתוב ולעדים ויחתמו הרי הגט בטל והביא ראיה מההיא דפ' קורדיקוס (דף ע"ב) שכתב הראב"ד ז"ל דשקלינן וטרינן בה בגמרא ואסקה רב אשי כולה ר' יוסי היא ולא מיבעיא קאמר לא מיבעיא היכא דלא אמר תנו אלא אפילו אמר תנו נמי לא ולא מיבעיא היכא דלא אמר לבי תלתא אלא אפי' אמר לבי תלתא נמי לא ולא מיבעיא היכא דלא אמר אמרו אלא אפילו אמר אמרו לסופר ויכתוב ולעדים ויחתמו ותניא כוותיה דרב אשי וכו' וגם בפר"ח ז"ל פסק כן וגם בעל הלכות גדולות וכן הסכים הרמב"ן ז"ל. ולבי ראה הרבה דעת ר"מ ז"ל חכמה ודעת ולשונו צח ומצוחצח כלשון התלמוד דגרסינן בגמ' דאותה משנה שלחו ליה מבי רב לשמואל ילמדנו רבינו אמר לשנים כתבו ותנו גט לאשתי ואמרו לסופר וכתב וחתמו הם מהו שלח להו תצא והדבר צריך תלמוד ושקלינן וטרינן עלה טובא מאי והדבר צריך תלמוד עד דאסיקנא כיון דאמר מר כשר ולא תעשה כן בישראל לא שכיח והדר אקשינן וליחוש דילמא אמר להו לבי תרי אמרו לסופר ויכתוב ואתם חתומו וכו' משום כסופא דסופר חיישי ומחתמי ליה וכו' ובעל לא אמר הכי ומתרץ הא נמי כשר ולא תעשה והדר אקשינן הניחא למאן דאמר כשר ולא תעשה אלא למאן דאמר כשר ותעשה מאי איכא למימר ואסיקנא אלא רבי יוסי תרתי אמר ושמואל סבר ליה כותיה בחדא ופליג עליה בחדא. למדנו מזה כי הדבר צריך תלמוד ואע"ג דאסיקנא הלכה כר' יוסי דר' יוסי נמוקו עמו מ"מ שמואל פליג עליה בחדא ומסתפק בעשיית מעשה ובתר דאהדרי' למשקל ומיטרא על גופא דמילתא טובא במסקנא בסוף שמעתין בסוף פרק התקבל (דף ס"ו) גרסינן אמר לשנים אמרו לסופר ויכתוב ואתם חתומו רב חסדא

אמר כשר ולא תעשה רבה בר בר חנה אמר כשר ותעשה ר"נ אמר כשר ולא תעשה רב ששת אמר כשר ותעשה רבה אמר כשר ולא תעשה רב יוסף אמר כשר ותעשה ואיכא דאפיך להו ע"כ, אלמא איכא דמכשר להו ולא למעשה אם כן מסופקים הם וה"נ ללישנא דמפיך ולא ידעינן בירורא דהלכתא ואף להכשיר לגמרי א"א לי דהא איכא ר' יוסי דפסיל ושמואל אמר רב הלכה כר' יוסי דנימוקו עמו ובפ' קורדיקוס (דף ע"ב) מבטל ליה לגמרי ולבטלו לגמרי א"א כההיא דקורדיקוס דהא איכא מאן דמכשר ואפילו למעשה ולכך כיון יפה רבינו משה ז"ל לומר שמתיישבין הרבה בדבר ואח"כ מצאתי למורי הרשב"א ז"ל שכתב כזה בשם רבינו ברוך בעל התרומות בשם ר"י הזקן ז"ל:

הלכה ח

הבעל שהביא גט עד הרי זו ספק מגורשת. פרק התקבל (דף ס"ג) :

הלכה יב

האומר כתבו עד אינו גט. סוף פ"ק דגיטין (דף י"ג) ופרק התקבל (דף ס"ה) ופרק קורדיקוס משמע כן:

בד"א בבריא עד וליתן לה. פ"ק דגיטין ופ' התקבל וסוף מס' טבול יום:

הלכה יג

בריא שאמר כתבו גט וכו' עד ומת אינו גט. פרק התקבל גט (דף ס"ו) :

ספק הפיל עצמו עד שהרוח דחפתו. בירושלמי:

כתב הראב"ד ז"ל זה הספק בירושלמי מצא אותו וכו': **ואני** אומר גם רבותינו בעלי התוס' הביאו זה הירושלמי מ"מ אותו חלוק מעל אתר ואחר שעה ביאור פשוט הוא ולא ספק:

וכן מי שהיה מושלך עד שאין מכירין. פרק המקבל (דף ס"ז) :

וכן מי שנפלו כו' עד שסופו למות. כסוגיין קמייתא דפרק קורדיקוס:

הלכה יד

מי שהיתה רוח רעה עד נכונה ומיושבת. פרק קורדיקוס:

הלכה טו

אמר כשהוא בריא כו' עד נטרפה דעתו. פרק קורדיקוס (דף ע') :

וכן אם כתב בידו כו' עד כדין החרש. פרק התקבל (דף ס"ו) :

הלכה יז

מי שנשא כשהוא פיקח עד נכונה ומיושבת. ביבמות פרק חרש (דף קי"ב) ובגיטין פרק קורדיקוס (דף ע"א) :

אבל אם נשא וכו' עד מוציא ברמיזה. בגיטין פרק הניזקין (דף נ"ט) ופרק קורדיקוס ופרק חרש ביבמות:

הלכה יח

המקדש את הקטנה כו' עד אינה מגורשת. בקדושין פ' האיש מקדש (דף מ"ד) ובגיטין פרק התקבל (דף ס"ד) :

הלכה כ

מי שהדין נותן שכופין אותו כו' עד והוא גט כשר. במס' ערכין ס"פ האומר משקלי עלי (דף כ"א) ופ' המגרש (דף פ"ח) :

וכן אם הכוהו עכו"ם כו' עד גירש לרצונו. בכתובות ס"פ המדיר (דף ע"ז) ובגיטין פ' המגרש:

לא היה הדין נותן עד סוף הפרק. פ' הניזקין ופ' המגרש:

פרק ג

הלכה א

כל גט שנכתב עד שנכתב לשם גירושין. בזבחים (דף כ"ג) ובגיטין פ' כל הגט (דף כ"ד) :

הלכה ג

יתר על זה וכו' עד לשמה אינו גט. פ' כל הגט ופרק המביא תניין (דף כ') :

הלכה ה

מי שכתב גט לגרש כו' עד שמא יאמרו גיטה קודם לבנה. בגיטין פ' הזורק (דף ע"ט) ופרק ד' דעדיות ובה' ר"י אלפס ז"ל פ' המגרש:

הלכה ו

אמר לסופר כתוב גט לפלונית ויהיה כו' עד וגירשה בו כשר. ביבמות פ' ר"ג (דף נ"ב) :

כתב הראב"ד ז"ל דוקא שזמן הגט כו': **ואני** אומר עיקר הלכה זו ביבמות פ' ר"ג (דף נ"ב) דגרסי' אמר רמי בר חמא הרי אמרו אמר ללבלר כתוב גט לארוסתי לכשאכנסנה אגרשנה ה"ז גט מפני שבידו לגרשה לאשה בעלמא אינו גט מפני שאין בידו לגרשה ופירש"י הואיל כשנכתב לא היה ראוי לגירושין ורבותינו בעלי התוס' ז"ל הקשו על מימרא זו דרמי בר חמא מהא דגרסי' בגיטין פרק כל הגט (גמ' ומתני' דהכותב טופסי גיטין כו' אמר רב עמרם הא מלתא שמעית מיניה דעולא דאמר משום תקנת ולד ולא ידענא מאי ניהו כיון דשמעית להא כתבו גט לארוסתי לכשאכנסנה אגרשנה אינו גט ואמר עולא מ"ט גזירה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה ה"נ) גזירה שמא יאמרו גיטה קודם לבנה ע"כ.

ותירצו דהא דיבמות מיירי בשזמן הגט אחר הנשואין (שהוא זמן נתינה) וההיא דגיטין מיירי כשזמן הגט מן האירוסין וכן פר"ת ז"ל וגם שינה פי' ההלכה כולה מפירש"י ז"ל. והראב"ד ז"ל הלך בדרך ר"ת ור"מ ז"ל הלך בדרך רש"י ז"ל כפי קבלתו ופסק כרמי בר חמא דיבמות ויש לו טעמים רבים כפי דעתי. חדא דמשמע לישנא דתלמודא שהיא הלכה קבועה ומקובלת שאמר הרי אמרו כלומר אמרו דבר מוסכם ועוד דהדר בעי עלה רמי בר חמא גופיה ליבמתו מהו כיון דאגידא ביה כארוסתו דמיא או דילמא כיון דלא עבד בה מאמר לא תיקו ע"כ. וכיון דבעי מטונה ש"מ הלכה רווחת ומקובלת היא להם ולכך סמכה ר"מ ז"ל לאלו הדינין וז"ל כתבו ליבמתו ואחר שיבמה גירשה בו ה"ז ספק גירושין הואיל ואינה אשתו גמורה כשכתבו עכ"ל. ועוד דהא סלקא בעיא בתיקו ולא מהדר מידי אמלתא דפשיטא ליה אלמא הלכה קבועה היא וההיא דעולא ליתא. חדא דיחידאה הוא כדאמר רב עמרם שמעית מינה דעולא מכלל דכ"ע לאו הכי סבירא להו ועוד דהא פליג על ר"ל ועל ר"י דפירשו טעמא דזמן או משום פירות או משום גזירה שמא יחפה על בת אחותו כמ"ש סוף פ"א מהלכות אלו ועולא תלמיד דר"י ואין הלכה כתלמיד במקום הרב וממילא מיתרצא קושיין דמהדרינן ומתמהינן גברא אגברא קא רמית א"נ דעולא ליתא וזו אינה צריכה לפנים ולפני לפנים:

הלכה ז

מפני תקנת סופר עד מפני תיקון העולם. בגיטין פרק כל הגט:

יש מי שאומר כו' עד פסול מדבריהם. זה מחלוקת הוא בין רבותינו בעלי התוס' ז"ל ור"י הביאו בהלכות פ' המגרש:

הלכה ט

המביא גט ואבד כו' אבד במקום שהשיירות מצויות כו' הוחזק באותו המקום כו' עד אם נתגרשה הרי זו ספק מגורשת. פ' כל הגט (דף כ"ז) ופ"ק דמציעא (דף כ') :

כתב הראב"ד ז"ל בלבול אני רואה כאן וכו': **ואני** אומר כבר נתחבטו בזה ראשונים וראשוני ראשונים ויש לכלם פנים לפי ההלכה הערוכה פ' כל הגט גמ' מתני' דהמביא גט ואבד הימנו ומ"מ ר"מ ז"ל הסכים כדעת רבותיו ז"ל. ומ"ש הראב"ד ז"ל על ר"מ ז"ל שהיה בלבול גם כתב על ר"י אלפס שהלך בדרך עקלתון, אך רבינו הגדול הרמב"ן ז"ל השיב בעבורו בספר המלחמות ובחידושיו וגם בבלבול הזה שהוא אומר אני משיב דעתי כי מבורר הוא בגמ' באותה הלכה שהזכרתי בלשון שני של איכא דאמרי וטעמא מפני שהשיירות מצויות והוחזקו שני יוסף בן שמעון דאיכא תרתי לריעותא. ואם תרצה לרדת לעומק דעתו התבונן בהלכה הזו פ' כל הגט ופ"ק דמציעא ותראה כי מ"ש בפיסקא

ראשונה במקום שאין השיירות מצויות אפי' לאחר זמן מרובה שהגט בחזקתו היינו כברייתא ופירוקא דרבא ומ"ש בפיסקא שניה במקום שהשיירות מצויות ועדיין לא שהה אדם שם הוא ג"כ כרבה דפרקה למתני' בהכי ובשלא הוחזקו כדמסיק תלמודא וכדפסיק רב יהודה בשלהי שמעתין בשם שמואל הלכה שלא שהה אדם שם ובשלא הוחזקו דאיכא חדא לטיבותא וחדא לריעותא וגם שאר הדקדוקין של פיסקא זו השניה בסוף ההלכה הם. ומ"ש בפיסקא שלישית בהוחזק הואיל ועבר אדם שם אע"פ שלא שהה היינו במקום שהשיירות מצויות והוחזקו שני יוסף בן שמעון דאיכא תרתי לריעותא וכדפסיק רבה בר בר חנה אר"י ואיתימא רב שמואל בר מרתא הלכה שלא עבר אדם שם ואההיא מסקנא קאי ולא פליגי וכי דייקת שפיר בסידור דברי ר"מ ז"ל עם סדור הגמרא והגמרא הכי משכחת לה שפיר בלא בלבול:

אבל אם לא עבר אדם שם עד היה לעדים בגט סימן מובהק כו' עד ששמותיהן שוים. שם פ' כל הגט ופ"ק דמציעא:

כתב הראב"ד ואפי' לשליח עכ"ל: **ואני** אומר כבר כתבתי כמה פעמים על זה החבור כי לכך קראו משנה תורה לפי שביאר בקצרה לשון הגמ' ואנן בבעל עסקינן וה"ג ובזמן שהבעל מודה תני והשליח לא הוזכר כאן ואף כי מעובדא דרבה בר בר חנה הכי משמע לן וגם רמז"ל בהא לא פליג וכיון דלאו בשליח קיימין בסוגיא דילן לא נחת לפירושי דילן דלאו בדידהו מיירי ושפיר עבד למאי דחזינן:

הלכה יב

שנים ששלחו עד הרי השני בטל. פרק השולח (דף מ"ב) :

הלכה יג

מי שהיו לו ב' שמות עד ואם כתב חניכתו וחניכתה כשר. פ' השולח (דף ל"ד) ופ' המגרש (דף פ"ז) :

כתב הראב"ד ז"ל נ"ל והוא שיהא רגיל באותה חניכה יותר עכ"ל: **ואני** אומר זה דעת מקצת רבותינו בעלי התוס' ז"ל אך בפ' השולח ששם זאת ההלכה לא הוזכר ולכך לא בירר רמז"ל דעתו בזה ולא חילק הוא אלא מה שחילק התלמוד כמ"ש כמה פעמים:

הלכה יד

כתב השם עד ה"ז פסול. פרק השולח (דף ל"ד) :

שינה שמו או שמה עד אינו גט. בגיטין פרק הזורק (דף פ') :

הלכה טו

והכל כשרין עד את גיטה. פ"ב דגיטין (דף כ"ב) :

ישראל שהמיר לעכו"ם עד לכל דבריו. פ"ק דחולין ובהרבה מקומות משמע כן מיהו קידושיו קידושין וגיטו גט כמ"ש ר"מ בהלכות אישות:

הלכה טז

ולמה אין כותבין אלו החמשה עד עומד על גבן. פ"ב דגיטין (דף כ"ו) :

אבל העכו"ם והעבד עד כמו שביארנו. פרק כל הגט ופ"ב דגיטין גמ' מתני' דהכל כשרין לכתוב את הגט כתב מורי הרשב"א ז"ל דעבד כשר לכתוב דומיא דאשה כיון דשייך במצות כמוה והאריך בטענותיו בחדושיו:

הלכה יט

הכותב גט בשבת עד סוף הפ'. פ' מי שאחזו:

פרק ד

הלכה א

אין כותבין את הגט עד לכתחלה. פ"ק דגיטין (דף י"א) :

הלכה ב

כותבין במי עפצא עד שאין זה כתב. הכל פ"ב דגיטין (דף י"ט) :

הלכה ז

המקרע על העור וכו'. פ"ב דמסכת גיטין (דף י"ט) פסקינן לה הלכה כרשב"ג:

כותבין את הגט עד וכתיבה. פ"ב דגיטין (דף י"ט) :

הלכה ח

אחד מן העדים כו' עד בלשון אחרת פסול. תוספתא סוף מסכת גיטין וסוף ב"ב:

כתב הראב"ד ז"ל דבר זה מצאו בתוספתא וכו': **ואני** אומר זאת התוספתא סוף מס' גיטין וסוף ב"ב. ולדעתי הטעם מפני שאין על כל לשון אלא עד אחד וגם כי יכיר כל עד בשתי הלשונות ומה לי ה' עדים וחמש לשונות מה לי שתי לשונות ושני עדים. ואפשר שהיה לו לשון אחר בקבלת רבותיו או פי' בזו שאני לא שמעתיו אבל לדעתי זה טעם נכון לדברי ר"מ ז"ל וגם הם משנה שלימה סוף מסכת גיטין דתנן עד אחד יוני ועד אחד עברי עד אחד עברי ועד אחד יוני באין מתחת זה לתחת זה שניהם פסולין ע"כ, משמע אבל אם אינן באין כשר ועוד תנן התם גט שכתבו עברית ועדיו יונית יונית ועדיו עברית כשר עד אחד עברי ועד אחד יוני כשר ע"כ, ומכאן למדנו דבריו. שוב בדקתי בנוסחא מדוייקת מן התוספתא וכתוב בה בין בסוף גיטין בין בסוף בתרא בה' לשונות כשר ויהיה

פירוש' שחתם כל אחד מהם בה' לשונות ולפיכך כשר שהרי יש ה' עדים על כל לשון ולשון דוק מינה שאם אין על כל לשון ולשון אלא עד אחד פסול:

הלכה ט

כל לשון שיכתוב כו' עד ושלח פלוני את פלונית. פרק המגרש (דף פ"ז) :

הלכה י

וכן צריך שיהיה עד משתנה. פרק הקומץ רבה (דף ל"ד) :

הלכה יא

היה בו משמעות עד משמע שתי ענינות. מקצת הדברים הם סדור הענינים כדרך משכילי המחברים ועיקר הדברים פרק המגרש (דף פ"ה) :

הלכה יד

הרי שכתב בנוסח זה ולא האריך כו' עד כשאר שטרות. עיקר הלכות אלו פרק גט פשוט ופ' המגרש:

כתב הראב"ד כתב גאון וכו': **ואני** אומר ורבותינו בעלי התוס' הסכימו ללשון ר"מ ז"ל ויש לי טעם בדבר כמ"ש למעלה פרשב"ם בפרק גט פשוט כי המשנה ממטבע שטבעו חכמים בגיטין הולד ממזר וכן נהגנו אנחנו הלכה למעשה אא"כ הלך הבעל ויש בה להקל משום עיגונא:

וכן גט שנמצא קרוע עד אם יכול לקרות כשר ואם לאו אינו גט בד"א בשהיה הגט עד כשנתן לה בפניהם. בתוספתא פרק התקבל:

כתב הראב"ד ז"ל אם גט מקויים הוא וכו': **ואני** אומר כי לפי הדומה שחשב הראב"ד ז"ל כי ר"מ ז"ל כתב זה לפי שסמך על ההיא דפרק גט פשוט (ב"ב קס"ח:) גמרא מתני' דמי שנמחק שטר חובו דת"ר וכו' נקרע פסול נתקרע כשר נמחק או נטשטש אם רשומו ניכר כשר היכי דמי נקרע והיכי דמי נתקרע אמר רב יהודה נקרע קרע של ב"ד נתקרע קרע שאינו של ב"ד היכי דמי קרע של ב"ד אמר רב יהודה מקום עדים ומקום הזמן ומקום התורף אביי אמר שתי וערב ע"כ. ושסמך על מסקנא דאביי בלבד וחס ושלום שאילו על זאת בלבד מאין באו לו אלו הלשונות של נמוק ונרקב ובבואה וחביריהן וכבר כתבתי שהוא ז"ל נהג בכל החבור הזה של משנה תורה לקחת לשון התלמוד בכל יכלתו כדי לגלות מקום מוצאו אלא ודאי מן התוספתא למדו וכל רז לא אניס ליה וזהו לשון התוספתא אות באות במס' גיטין נקרע כשר נתקרע פסול נקרע בו קרע של ב"ד פסול נמוק או שהרקיב או שנעשה ככברה כשר נמחק או נתטשטש ובבואה שלו קיימת אם יכול לקרות כשר ואם לאו פסול ע"כ. הנה עיניך רואות שהסכים יפה להלכה וכלשון

התוספתא אות באות וכההוא דגט פשוט ואחר כך פירש וחילק בד"א כו' כחכמתו כר"א דאמר עדי מסירה כרתי דקי"ל כוותיה ותוספתא ודאי להנשא בו מיתניא ובריייתא דגט פשוט נמי דהא סיפא דתוספתא כאשר עיניך רואות אות באות. ועוד יש לי ראיה פשוטה לדברי ר"מ ז"ל במסכת כתובות פרק הכותב (דף פ"ט:) סוף גמרא מתני' דהוציא גט דגרסינן א"ל ר"נ לרב הונא [לרב] דאמר גט גובה עיקר ליחוש דילמא מפקא גיטא בהאי בי דינא וגביא והדרא ומפקא בבי דינא אחרינא וגביא וכ"ת דקרעי' ליה אמרה בעינא לאינסובי ביה ותריץ דקרעי' ליה וכתבינן אגביה גיטא דנן קרענוהי לאו משום דגיטא פסול הוא אלא דלא תיהדר ותגבי ביה זימנא אחרינא ע"כ. ומייתי לה פ"ק דמציעא (דף י"ח) . הנה עיניך רואות שאלמלא זה שכותבין ב"ד על גביו לא היתה יכולה להנשא בו וגיטא פסולא הוה מקרי וכדברי ר"מ ז"ל.

הלכה יח

חמשה שכתבו גט עד סוף הפ'. הכל פרק המגרש (דף פ"ז) :

פרק ה

הלכה א

זה שנאמר בתורה עד ומשיגיע לרשותה נתגרשה. פרק הזורק (דף ע"ז) :

הלכה ב

הזורק גט לאשתו עד אלא בפניו. פ' קורדיקוס:

הלכה ג

היתה עומדת בראש הגג עד משא"כ בקופות. הכל בגיטין פרק הזורק (דף ע"ט) :

הלכה ז

כיצד שתי קופות זו לפנים מזו וכו' בד"א בשהיתה מוטה וכו' עד אינו מקפיד על מקומו: כתב הראב"ד זה אינו כלום וכו': **ואני** אומר כי יש עסק להטיה זו וגם אין שולים לפנימית יש לה פנים מאירות בהלכה במס' גיטין פ' הזורק (דף ע"ט) סוף גמ' מתניתין דהיתה עומדת על ראש הגג דגרסינן התם אמר אביי שתי חצירות וכו' עד משא"כ בקופות שתי קופות זו בתוך זו פנימית שלה וחיצונה שלו וזרקו לה אפי' הגיע לאויר הפנימית אינה מגורשת מ"ט דהא לא נח ואקשינן וכי נח מאי הוי כליו של לוקח ברשות מוכר הוא כלומר והא אסיקנא בשמעתא קמייתא דפירקין דלא קנה לוקח ולפיכך האשה לא תתגרש אפי' נח ופרקינן הכא במאי עסקינן בקופה שאין לה שולים כלומר שהקופה הפנימית שלה אין לה שולים ולכך אין הבעל מקפיד על מקומה והא אסיקנא בריש

פירקין כל שאינו מקפיד על מקומו כגון כרעי המטה ומקום חיקה וקלתה קנה וגם האשה מתגרשת כשנח גיטה שם. וא"ת מאחר שאין לה שולים היאך היא עומדת פר"ח ז"ל שהיא סומכת על החיצונה ולכך הניחו את החיצונה לסמיכת הפנימית שאין לה שולים. וא"ת היאך ינוח הגט בה והרי אין לה שולים נצטרך לתרץ כשהיתה מוטה דומיא דטסקא דאכלה בה תמרי דמרבינן לה מכל כיוצא בקלתה בסוף ההיא שמעתא ומאחר שהיא מוטה ואין לה שולים ה"ל אויר שאין סופו לנוח ולאו כמונח דמי כדגרסינן פ"ב דמס' זבחים (דף כ"ב) גמרא מתני' דנשפך הדם על הרצפה בעי מיניה ר' אסי מר"י היה מקבל ונפחתו שולי מזרק עד שלא הגיע לאויר מזרק מהו אויר שאין סופו לנוח כמונח דמי או לאו כמונח דמי ואסיקנא דלאו כמונח דמי דוק מינה שאם היה לו שולים אע"פ שעדיין לא נח אלא שהגיע לאויר מחיצות הרי הוא כמונח וכדאמרינן פרק בתרא דמס' ע"ז (דף ע"א) גמ' מתני' דהמוכר יינו לנכרי גבי הא דאמר להו רב להנהו סביותא כי כייליתו חמרא לעכו"ם (אקדימו) ושקולו זוזי מינייהו והדר כיילו להו ואי לא נקיטי בהדייהו זוזי אוזיפונהו (ניהלייהו) והדר שקולו מינייהו כי היכי דתהוי הלואה גבייהו דאי לא עבדיתו הכי כי קא הוי יין נסך ברשותייכו קא הוי וכי שקליתו דמי יין נסך שקליתו וכו' עד דאסיקא לא צריכא דקא כייל ורמי למנא דעכו"ם ואקשינן סוף סוף מכי מטי לאוירא דמנא קנייה יין נסך לא הוי עד דמטי לארעיתא דמנא ע"כ. אלמא כי אית ליה שולים ומונח כדרכו ה"ל כמונח כיון שהגיע לאויר מחיצות וכדאמר במס' שבת בכמה מקומות ומייתי לה בהדין פירקין דהזורק קלוטה כמו שהונחה דמיא. ובזה עלה פי' ההלכה ודברי ר"מ ז"ל כהוגן ולא נצטרך למה שנתחבטו הראשונים והאחרונים בפירוש זאת ההלכה וקושיות רבותינו בעלי התוס' ז"ל ושנוי הגירסא לר"ת ור"י הזקן ז"ל כמו שחקוק בנמוקי כל אחד ואחד והראב"ד ז"ל הלך בשיטתם ודרך דרכם אך זה הדרך ישכון אור בלא דוחק כלל ולזה כיון ר"י אלפס ז"ל שהשמיט שמעתין דקופות מן ההלכות וחיבר וסידר ההיא דכרעי המטה וקלטה לפי המסקנות:

הלכה ח

זרק לה גיטה בתוך ביתו עד כיוצא בזה: כתב הראב"ד ז"ל לא ידעתי מהו זה וכו': **ואני** אומר זו מחלוקת ישנה היא בגיטין פרק הזורק (דף ע"ט) גמ' מתני' דהיתה עומדת על ראש הגג דאמר רבא ג' מדות בגיטין וכו' עד והא דאמר רב יהודה אמר שמואל לא יעמוד אדם בגג זה ויקלוט מי גשמים מגגו של חבירו שכשם שדיורין חלוקין מלמטה כך דיורין חלוקין מלמעלה ה"מ לענין שבת אבל לענין גט משום קפידא הוא וכו' האי לא קפדי אינשי ע"כ. ור"מ ז"ל מן המפרשים המדמין אותם לגמרי לזאת של שמואל דאפי' תוך

שיעור קליטה דהיינו כדי פשוט ידים אסור דדיורין מוחלקין הן לענין שבת ודכוותה וכיוצא בה שרא רבא בגיטין תוך כדי פישוט ידים וה"נ משמע בכולה סוגיין דבגגין לא קפדי אינשי לפי שאין דרך להשתמש קבע בגגין ומדפריש גגו של חבירו נמי הכי משמע אך הראב"ד ז"ל מן המפרשים הא דשמואל בשהשאיל לה הבעל גגו וזרקו על דעת שינוח כאן ונחה בגגו של שני וקמ"ל דאע"ג דאמרינן לעיל בשמעתין חד מקום מושלי אינשי תרי לא מושלי דהתם משום קפידא דיש משאיל חצירו ומקפיד על ביתו אבל בגגין סמוכין ואין תשמיש רגיל בהן לא קפדי אינשי כולי האי ע"כ. ויש להם פנים אף כי דעת ר"מ ז"ל מבורר לי יותר:

הלכה יב

היתה ידה קטפרס וכו' עד כיצד הוא קרוב וכו' עד מחצה על מחצה. פרק הזורק (דף ע"ח) :

כתב הראב"ד ז"ל תמה אני אחר שהסכימו בסוף כו': **ואני** אומר כבר כתבתי פעמים רבות בזה החבור כי לכך קראו ר"מ ז"ל משנה תורה לפי שחיברם בקצרה אורך התלמוד כולו דגם זאת ארוכה בגיטין פרק הזורק (דף ע"ח) גמרא מתני' דהיתה עומדת ברה"ר וזרקו לה קרוב לה מגורשת קרוב לו אינה מגורשת מחצה על מחצה מגורשת ואינה מגורשת ושיילינן בגמרא היכי דמי קרוב לו והיכי דמי קרוב לה ואסיקנא אמר רב שמן בר אבא לדידי מפרשא לי מיניה דר"י הוא יכול לשומרו והיא אינה יכולה לשמרו זהו קרוב לו היא יכולה לשמרו והוא אינו יכול לשמרו זהו קרוב לה שניהם יכולין לשמרו שניהם אין יכולין זהו מחצה על מחצה ומסיק בסוף שמעתא א"ל רב מרדכי לרב אשי הוה עובדא הכי ואצרכוה חליצה ע"כ, הנה דברי ר"מ ז"ל תלמוד ערוך אות באות והתמיהות מתורצים לו ולרבותינו בעלי התוס':

הלכה טו

בא הוא תחלה כו' עד הרי זו מגורשת. בגיטין פרק הזורק ופ"ב:

פרק ו

הלכה א

האשה שעושה שליח כו' עד הוא הנקרא שליח הבאה. פרק התקבל (דף ס"ג ס"ד) היא משנה שלימה ותלמוד ערוך ואף כי נחלקו מקצת רבותינו על עדי השליחות לפי דעתי הדין עמו וכבר הארכתי בו בשיטתי פ' התקבל גמרא מתני' דהאשה שאמרה

התקבל דמשמע התם בשליחות קבלה צריך אבל לא בשליחות הולכה והבאה ודינן שוה כדמפורש ריש פ' התקבל:

הלכה ה

ואין האשה מתגרשת עד שליח הובאה. גיטין פרק הזורק (דף ע"ז) :

הלכה ו

הכל כשרים לשליחות הגט עד אינו גט. פ"ב דגיטין (דף כ"ג) ופ' התקבל:

הלכה ז

אבל הנשים וכו' אבל הפסולים כו' בד"א כו' עד בעבירה מן התורה אינו גט. פ"ב דגיטין (דף כ"ד) וסוף פ"ב דיבמות:

כתב הראב"ד ז"ל ואם נתקיים בחותמיו וכו'. **ואני** אומר כי תחלת כל דבר אתה צריך לדעת מה שהקדים ר"מ ז"ל פ"ב ושנה פ"ד שבאלו ההלכות כי כ"מ שנאמר בחבור הזה פסול הוא מדבריהם וכ"מ שנאמר אינו גט בטל הוא מן התורה ומעתה הט אזנך ושמע ונעמיד דברי ר"מ ז"ל על מכונו ששנינו פ"ב דגיטין (דף כ"ג) הכל כשרים להביא את הגט חוץ מחרש שוטה וקטן וסומא ועכו"ם עוד שנינו אף הנשים שאינן נאמנות לומר מת בעלה נאמנות להביא את גיטה חמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה ובת בעלה מה בין גט למיתה שהכתב מוכיח ומייתי לה להאי משנה בתרייתא פ' התקבל ואסיקנא דבין הולכה והבאה בשליחותן שוין כאחד. עוד שנינו סוף פ"ק דר"ה (דף כ"ב) אלו הן הפסולין המשחק בקוביא ומלוי בריבית ומפריחי יונים וסוחרי שביעית ועבדים זה הכלל כל עדות שאין האשה כשרה לה אף הם אינם כשרים לה ואמרינן בגמ' הא אשה כשרה לה אף הם כשרים לה א"ר אשי זאת אומרת גזלן דדבריהם כשר לעדות אשה ומקשינן נמי מהא דרב מנשיא סוף פ"ב דיבמות אלמא הלכה קבועה היא, למדנו מלשון הכל דמתניתין ושאר המשניות והגמרא על תחלת הכשר זאת הפיסקא אשר כתב ר"מ ז"ל. עוד שנינו סוף פ"ב דיבמות (דף כ"ה) המביא גט ממדינת הים כו' [מת הרגתיו וכו'] לא ישא את אשתו ושקלינן וטרינן עלה בגמרא ואסיקנא הוא ניהו דלא ישא את אשתו הא לאחר תנשא ולא אמרינן רשע הוא והתורה אמרה אל תשת רשע עד וקי"ל כרבא דאמר אדם קרוב אצל עצמו ואין אדם משים עצמו רשע וגזלן דאורייתא פסול לעדות אשה אבל דדבריהם כשר לעדות אשה כמו שהוכחתי מדרב מנשיא וכ"כ ר"י אלפס ז"ל שם בה' יבמות למדנו על פסקא ראשונה אשר כתב ר"מ ז"ל שהפסולים בעבירה מדברי תורה פסולים להבאת גט וכולה סוגיין דהתם ה"נ מוכחא. ומ"ש ואם הביאו ה"ז פסול בד"א בשנתקיים הגט כו' הוכיח כן מהא דגרסינן סוף פ"ב דיבמות גמרא רישא דאותה

משנה שכתבתי המביא גט ממדינת הים טעמא דממדינת הים דעליה קא סמכינן כלומר שאומר בפני נכתב ובפני נחתם ואפילו בא הבעל וערער לא חיישינן ליה כדאמרינן פ"ק דגיטין אבל מארץ ישראל דלאו עליה סמכינן ישא את אשתו כלומר שאין אנו סומכין אלא על קיום הגט בחותמיו כדאיתא נמי התם פ"ק דגיטין ור"י אלפס ז"ל הביא זאת הסוגיא בהלכות להשמיענו שכן הלכה וכן מוכח סוף פ"ב דמתני' גמרא דאף הנשים שכתבתי דאקשינן והא תניא כשם שאין נאמנות לומר מת בעלה כך אין נאמנות להביא גיטה ופרקינן אמר רב יוסף ל"ק כאן בארץ כאן בחו"ל בארץ דלאו אדיבורה דידה סמכינן מהימנא בחו"ל דאדיבורה דידה קא סמכינן לא מהימנא אמר ליה אביי אדרבה איפכא מסתברא בארץ דאי אתי בעל ומערער משגחינן ביה דאיכא למימר לקלקולה קא מיכוונה לא מהימנא בחו"ל דאי אתי בעל ומערער לא משגחינן ביה מהימנא ותניא כוותיה דאביי וכ"פ ר"י אלפס ז"ל ובזה עלו כל דבריו כהוגן בלא קושיא כלל כד מעיינת בהו שפיר:

הלכה ח

היה השליח קטן עד וסופו בדעת. פ"ב דגיטין (דף כ"ג) :

הלכה ט

האשה שעשתה שליח עד משל בעלה. פ' התקבל (דף ס') :

וקטנה אינה עושה שליח וכו' עד שאינו בן דעת גמור. פרק התקבל ופרק האיש מקדש:

כתב הראב"ד ז"ל זה הטעם אין לו לא טעם ולא ריח וכו': **ואני** אומר לא ירדתי לסוף דעתו חדא שאם היה לטעם הזה עיקר היה לו להביאו בתלמוד ואני לא מצאתיו ועוד כי אע"פ שיהיה סברא מ"מ זיל בתר עיקר דמנא לן למימר מה אתם בני דעת בשלמא מה אתם בני ברית שאמר התלמוד ידענו שבאו בברית אנשים ונשים וטף ואשר איננו עמנו בסיני אלא בני דעת מנלן ובודאי גם הקטנים הנולדים והעתידים להולד וגם הגרים שעתידים להתגייר נצטוו בכך ואע"פ שאין להם דעת אבל הטעם שכתב ר"מ ז"ל טוב הוא ומצאתיו מפורש. ואתה דע לך עיקר הדין מפורש היא משנה פשוטה בגיטין פרק התקבל (דף ס"ה) דתנן קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע גט לידה לפיכך אם רצה הבעל לחזור יחזור שאין קטן עושה שליח ע"כ. ובמס' קדושין פרק האיש מקדש (דף מ"ד) גמרא מתניתין דהאיש מקדש את בתו כשהיא נערה גרסינן בעא מיניה רבא מר"נ נערה מהו שתעשה שליח לקבל גיטה מיד בעלה וכו' [ידה] כיד אביה דמיא מה אביה משוי שליח אף היא נמי משויא שליח או דילמא כחצר אביה דמיא ועד דמטי גיטא לידה לא מיגרשא ושקיל וטרי עלה ומסיק דפשיט ליה לרבא דידה כיד אביה דמיא הכי קא מיבעיא ליה מי אלימא [ידה] כיד אביה לשוויי איהי שליח או לא ופשטינן אין

עושה שליח ואותבינן עלה מהאי משנה פרק התקבל שכתבתי קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע גט לידה ודייק מינה דוקא קטנה הא נערה ה"ז גט ופריק לה הכא במאי עסקינן בשאין לה אב והדר שקלי וטרי עליה עד דאסקא חסורי מיחסרא והכי קתני קטנה שאמרה התקבל לי גיטי אינו גט עד שיגיע גט לידה הא נערה ה"ז גט בד"א בשאין לה אב אבל (אם) יש לה אב [אמר אביה צא וקבל לבתי גיטה ורוצה בעל לחזור לא] יחזור. ור"י אלפס הביא המשנה בהל' גיטין כפשוטה אבל בה' קדושין גמרא מתני' דהאיש מקדש את בתו כשהיא נערה וגם בגיטין גמרא מתני' דנערה המאורסה היא ואביה מקבלין הביא הכל ופסק בזאת המסקנא וגם רבותינו הראשונים ז"ל נחלקו בו הרבה ואין צורך להאריך בזה כאן. אך הנה עיניך רואות כי טעם ר"מ ז"ל מפורש במשנה גיטין ובגמרא קדושין. וגם פקח עיניך וראה חכמתו של ר"מ ז"ל שראה את הנולד כי יבא זמן שלא יתגלה טעם דברו ופי' בלשונו באורך הטעם דמס' קדושין דאע"פ דחצרה קונה לה גיטה לגלות מקום מוצאו כמו שביארתי כמה פעמים והדין עמו דהא ודאי גם אקטנה שייך ההוא טעמא דהא מייתי לה עלה וזה מפורש ותלמוד ערוך:

הלכה י

האשה שעשתה עד תתגרש ודאי. פרק התקבל:

הלכה יד

שליח שהביא גט עד שתחתיו הוא קם. פ"ב דגיטין (דף י"ט) :

לפיכך אם נתנו השליח עד ספק מגורשת. פ"ב דגיטין:

כתב הראב"ד ז"ל דברים בגו וכו': **ואני** אומר זה ביאור יפה הוא ומלמד זכות על ר"מ ז"ל אלא שהוא כתב בקצרה כפי מה שקיבל פ"ב דגיטין (דף י"ט) כפי מימרא דאמימר משמיה דרב דימי מנהרדעא הני בי תרי דיהבי גיטא קמייהו צריכי למקרייה ואם באנו לפרשה צריכי לכתחלה הא דיעבד כשר קשיא לן מדאותבו עליה מהא דתניא ה"ז גיטך נטלתו וזרקתו לים או לאור או לכל דבר האבד וחזר ואמר (לה) שטר פסים הוא שטר אמנה הוא מגורשת ולא כל הימנו לאסרה ואי אמרת צריכי למקרי לבתר דקריוה מי מצי אמר לה הכי ופרקינן לא צריכא לבתר דקריוה עייליה לבי ידיה ואפקיה מהו דתימא חלופי חלפיה קמ"ל דא"כ היה לו לתרץ הא לכתחלה הא דיעבד, וגם אין אנו יכולין לפרש שיהיה בטל לגמרי דהא אסיקנא קמ"ל דמשמע קמ"ל דכשר ואין אנו יכולין לפרש דכשר לכתחלה דהא פ' האשה רבה (דף נ"א) ביבמות גמרא מתני' דנשאת שלא ברשות מותרת לחזור לו גרסינן א"ר ששת כי ניים ושכיב רב אמרה להא שמעתא הלכה מכלל דפליגי מאי הוה לה למעבד מאנס אנסה ושקיל וטרי עלה לאקשויי עד אמר רבא ת"ש

כתב סופר גט לאיש ושובר לאשה וטעה ונתן גט לאשה ושובר לאיש ונתנו זה לזה וזה לזה ולאחר זמן הרי הגט יוצא מתחת ידי האיש והשובר מתחת ידי האשה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בהו אמאי (התם נמי) נימא מאי ה"ל למעבד ופרקינן איבעי לה לאקרויי לגיטא והדר אמר רב אשי ת"ש שינה שמו ושמה שם עירו ושם עירה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה אמאי נימא מאי הוה לה למעבד ופרקינן איבעי לה לאקרויי לגיטא ע"כ. אלמא משמע מכל הני דהגט פסול ובטל לגמרי ותירצו בזה ר"ת ור"י ורבותינו בעלי התוס' ז"ל תירוצין וחברו בו סברות מהם לפסול ומהם להכשיר ור"מ ז"ל סובר כי מאחר ששלוחו של אדם כמותו אין הפרש בין הבעל לשליח בענין זה ומאחר שסוגיות משונות ומוכיחות זו בהפך מזו ראוי לומר שהיא ספק מגורשת. ועוד דבההיא סוגיא דיבמות אסיקא רב פפא סבר למעבד עובדא דמאי הוה לה למיעבד א"ל רב הונא בריה דרב יהושע לרב פפא והא תניא הני מתנייתא א"ל ולא שנינהו א"ל אשינויי ליקו ולסמוך ע"כ. אלמא מסמך לא סמכינן על הני שינויי למעבד עובדא ולאו אכשורי מכשרינן הלכך הויא לה ספק מגורשת וכבר ביאר פ"י דין ספק מגורשת שלא תנשא ואם נשאת תצא והולד ממזר מפני שהיא ספק ערוה וכיון שגירש את אשתו בגט פסול או שהיתה ספק מגורשת ורצה להחזירה הרי זו מותרת לבעלה וא"צ לחדש הנשואין ולברך ז' ברכות ולכתוב כתובה עד שתתגרש גירושין גמורין עכ"ל. וזהו דעת ר"ת ז"ל וזו הסכמה נכונה ומחוורא וכמלתא דאמימר גופה פסק פ"א כברייתא דנטלתו וזרקתו לים ובקריאות כר"ת ז"ל בזאת המימרא דאמימר וכזאת המסקנא הוסיף לפסוק כאן ופ"ה דה' שגגות ופי"ג דהל' א"ב:

הלכה טו

עבר השליח ונתן הגט עד ה"ז גט כשר. ריש פ"ק דגיטין (דף ה') :

הלכה טז

שליח שנטל עד אינו יכול לבטלה. פרק התקבל:

אע"פ שחזר בתוך כדי דבור עד ה"ז גט כשר. פרק יש נוחלין (דף קכ"ט) וסוף מס' נדרים:

הלכה יז

היה מחזר ומבקש עד אפילו בפני שנים אחרים. פ' השולח (דף ל"ג) :

שלח הגט ביד שנים עד בטל הגט. ריש פרק השולח (דף ל"ג) :

כתב הראב"ד ז"ל הא לא מיחוורא וכו': **ואני** אומר כך מצאתי במקצת ספרי ההשגות ובספרים אחרים כתוב הא מחוורא שהרי וכו'. ולדעתי שהלשון הזה לא בכל הספרים ט"ס הוא ולעולם לא יצא מפי הראב"ד ז"ל אלא כך כתב הא מיחוורא שהרי ק"ל כרבי

דאמר עדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה ואומר וכו' וכך הוא שנויה פ' השולח (דף ל"ג) דגרסינן ת"ר אמר לעשרה כתבו גט לאשתי יכול לבטל זה שלא בפני זה דברי רבי רשב"ג אומר אינו יכול לבטל אלא זה בפני זה ושיילינן במאי קא מיפלגי ומהדרינן בעדות שבטלה מקצתה בטלה כולה קא מיפלגי רבי סבר עדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה ואי אזלו הנך וכתבי ויהבי ליכתבו וניתבו רבן שמעון ב"ג סבר עדות שבטלה מקצתה בטלה כולה והנך לא ידעי ואזלי וכתבי ויהבי ושרו א"א לעלמא ואב"א דכ"ע עדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה וכו' עד דאיבעיא להו כולכם מהו ואתו למפשט מהא דאמר לשנים תנו גט לאשתי יכול לבטל זה שלא בפני זה דברי רבי רשב"ג אומר אינו יכול לבטל אלא זה בפני זה ואסיקנא (אמר) רבא אמר ר"נ הלכה כרבי בשתיהן ולפירוקא בתרא דברי הכל הוא דעדות שבטלה מקצתה לא בטלה כולה וכ"פ ר"י אלפס וכל המפרשים ז"ל ורובן פירשו אפילו לכתחלה כפירש"י ז"ל דאין כאן משום חשש ממזרים ולא משום תקנת עגונה הא קמן דכתבו שליחות הוא וק"ל כרבי ולכך בא הראב"ד ז"ל לחזק דברי ר"מ ז"ל ולגלות טעמו ודעתו, ומי שלא ידע תורף ההלכה הזו ועומק פירושה (לא) הבין דברי הראב"ד ז"ל כפשוטן והעתיקן וטעה במכתבו ואם אולי כתב כן כמ"ש בספרים היה לו פירוש אחר או גירסא אחרת ואנכי לא ידעתי וגם חקרתי במה שהשיג על ר"י אלפס ז"ל במסכת גיטין ולא ראיתי שהשיגו בזה:

הלכה יט

וכן מי שאמר לשנים עד ואין המוסר מודעא ולא המבטל מודעא צריך קנין. בערכין פרק האומר משקלי עלי (דף כ"א) ופרק חזקת הבתים (דף ל"ב) :

הלכה כא

השולח גט ביד שליח עד יבטל בפירוש. פ' השולח (דף ל"ב) :

הלכה כו

מי ששלח גט לאשתו עד ותנשא בו. בגיטין פרק השולח (דף ל"ב) ובקדושין פרק האומר (דף נ"ט) :

הלכה כח

וכן המביא גט והניח הבעל עד קודם שיגיע הגט לידה וכו'. בגיטין פ' כל הגט (דף כ"ח) :

הלכה ל

הבעל ששלח גט לאשתו עד שליח קבלה. זה הדבר מפורש פרק אלמנה נזונית שלהי גמרא מתני' דאלמנה בין מן האירוסין בין מן הנשואין ובסוף פ"ב דגיטין (דף כ"ד) מקשי תלמודא להדיא אשה מכי מטי גיטא לידה איגרשה לה מכלל דפשיטא ליה לתלמודא

הכי וגם בירושלמי פ"ק דמציעא אמרה רבי ביסנא וכתבה ר"י אלפס שם גמרא מתניתין דמציאת בנו ובתו כו' וגם הוא גילה דעתו שם ובסוף כתובות בהלכה משנה ראשונה:

פרק ז

הלכה א

שליח שהביא גט ממקום למקום עד הרי זו ספק מגורשת. מפורש הוא פ"ק דגיטין (דף ט') :

לפיכך נשים שחזקתן עד שאר כל הנשים כשרות. פ"ב דגיטין (דף כ"ג) :

הלכה ד

המביא גט בארץ ישראל ונאנס עד השליח הראשון. פרק כל הגט (דף כ"ט) :

הלכה ה

שליח שהביא גט ממקום למקום כו' עד אין חוששין להם. פ"ק דגיטין (דף ב') :

הלכה ו

בא הבעל כו' ובפני נחתם. פ"ב דגיטין (דף כ"ג) שם:

הלכה ז

וכן שליח שהביא גט וכו' עד גט שכתבו בארץ ישראל וכו' עד ובפני נחתם. פ"ק דגיטין:

כתב הראב"ד ז"ל בירושלמי ואפילו נתנו בארץ: **ואני** אומר כך מובן מתוך דברי ר"מ ז"ל ג"כ וסדור לשונו כפי הבבלי הכולל פ"ק דגיטין:

כתבו בחו"ל וחתמו בארץ אצ"ל בפני נכתב ובפני נחתם. פ"ק דגיטין (דף ד' וה') :

הלכה יב

נכתב מקצת הגט כו' עד שזה כשר. ריש פ"ב דגיטין (דף ט"ו:) ומייתי לה פ"ק דגיטין:

הלכה יד

שנים שהביאו גט עד שאין שם גט. פרק קמא דגיטין (דף ה') :

הלכה טו

בד"א בזמן שהגט עד נתקיים בחותמיו. ריש פ"ב דגיטין (דף י"ז) :

הלכה יז

שליח שהביא גט עד ואח"כ ינתן לה. פ"ק דגיטין (דף ה') :

הלכה יט

הסומא אינו יכול כו' עד ונותנו לה. פ"ב דגיטין (דף כ"ג) :

וכן האשה שהביאה עד אפילו הן מאה. פ"ק דגיטין:

הלכה כג

האיש שנתן וכו' עד מערער. פ"ק (דף ה') וסוף פ"ב דגיטין (דף כ"ג) :

לפיכך נעמיד הגט וכו' עד סוף הפרק. הכל פ"ק דגיטין (דף ה') :

פרק ח

הלכה א

המגרש על תנאי עד הגט לידה. פרק המגרש (דף פ"ד) :

לפיכך יש לבעל עד או בעל מנת. פרק האומר (דף ס') :

הלכה ב

כל המגרש על תנאי כו' עד מלשמש בפניהם. פ' קורדיקוס:

והדבר ידוע עד כמו שיתבאר בהל' אלו. פר' האומר (דף ס') :

הלכה ג

כיצד מגרש אדם כו' עד ע"מ כך וכך. פ' קורדיקוס (דף ע"א) :

הלכה ד

כתב התנאי בגט עד אלא על הנשואין. פרק המגרש (דף פ"ב) :

הלכה יג

הרי זה גיטך על מנת שתנשאי וכו' עד אבל אמרו וכו' עד עברה ונשאת וכו' עד וצריכה גט משני. פרק המגרש (דף פ"ד) :

כתב הראב"ד ז"ל ולמה בטל הגט וכו': **ואני** אומר הלכה זו מפורשת פ' המגרש (דף פ"ד) דגרסינן התם ת"ר הרי זה גיטך ע"מ שתנשאי לפלוני הרי זו לא תנשא ואם נשאת לא תצא ושיילינן מאי קאמר ומהדרינן במסקנא אלא אמר רבא הרי זו לא תנשא לא לו ולא לאחר לו לא תנשא גזירה שמא יאמרו נשותיהן נותנין במתנה (זה לזה) לאחר לא תנשא דבעי קיומיה לתנאה ואם נשאת לו לא תצא [ומשום גזירה לא מפקינן] ואם נשאת לאחר תצא דבעינן קיומיה לתנאה ותניא כותיה דרבא וכו' וכן הביא ר"י אלפס ז"ל ברייתא ופירוקא דרבא ותניא כוותיה להשמיענו שכן הלכה וגם רבותינו בעלי התוס' ז"ל כן העמידוה ופרשוה וכן נ"ל דכיון דקתני ואם נשאת לאחר תצא הולד ממזר דכיון שלא נתקיים התנאי עדיין היא באישות הראשון והויא לה ערוה עד שיתקיים התנאי אלא שהצריכוה גט משני להחמיר עליה בכל הדרכים הואיל והיה בידה לתקן ולא תיקנה קנסוה רבנן וכדמשמע התם בשמעתין דנשאת ואח"כ בא בעלה וכו' להדיא. ומה שתמה הראב"ד ז"ל רואה אני שהתלמוד עצמו מתמיה כיוצא בו ממש ומתרץ אותו תירוץ יפה

גבי פירוקא דמהדר ר"נ לפרוקי דגרסינן אלא אר"נ ה"ק הרי זו לא תנשא לו שמא יאמרו נשותיהם נותנין במתנה (זה לזה) ואם נשאת לו לא תצא דמשום גזירה לא מפקינן (לה) א"ל רבא לו הוא דלא תנשא הא לאחר תנשא והא בעיא קיומיה לתנאה וכ"ת אפשר דמינסבא (לאחר) היום ומיגרשה למחר ומקיימה לתנאה ולהך דפליגא עליה דרב יהודה קא מדמית לה דאמר קונם עיני בשינה היום אם אישן למחר רב יהודה אמר אל יישן היום שמא יישן למחר ר"נ אמר יישן היום ואין חוששין שמא יישן למחר הכי השתא התם בדידיה קיימא (לקיומיה לתנאיה) דאי בעי (ליה) מבריז נפשיה בסלואתא ולא ניים (אלא) הכא בדידה קיימא לאיגרושי אלא אמר רבא וכו' כדלעיל למדנו מפורש תירוץ תימת הראב"ד ז"ל דכיון שאין בידה להתגרש מן האחר ולהנשא לאותו פלוני דילמא לא נסיב לה לא חשיב תקנה בענין זה ועמדה אצל זה באיסור אשת איש ולאיגרושי דקאמר לאו דוקא אלא לאיגרושי ולאינסובי קאמר ועיקר מילתא נקט וכן פירש ריב"א ז"ל והסכימו רבותינו בעלי התוס' ז"ל. ומה שאמר עוד דהכי איתא בירושלמי לא נשנית אלא לענין בעילה ועל דר"א מתניא וליתא (לענין נשואין והכי איתא התם) א"ר שמיי מצינו אשה בתחלה אין חייבין עליה משום ערוה ובסוף חייבין עליה משום ערוה א"ל ר' מנא למה זה דומה לאחד שאמר לאשתו ה"ז גיטך ע"מ שתבעלי לפלוני בתחלה אסור הוא לבעול עבר ובעל הותר הגט למפרע אר"י הלכה כר"ש בן אלעזר היא דרשב"א אמר לעולם אינו גט עד שיאמר לה בשעת מתנה ה"ז גיטך ע"כ. אלמא לא קיימא חדא דליתא לדר"א ועוד דר"י דחי לה ועוד דבעילה מצי לאשחודיה בזוזי כדלקמן אבל הכא לא מציא לאשחודיה וכן הסכימו רוב המפרשים ז"ל. ובזה עמדו דברי ר"מ ז"ל על נכון ותלמוד ערוך כמ"ש כמה פעמים בחבורי זה שלכך קראו משנה תורה ומי שהקשה לו דבר או תמה עליו יעיין במקום ההלכה הקבועה ולא ישתומם לסתור הפסק בעבור הקושיות כי גם רבותינו בעלי התוס' הקשו ברוב מזה ומזה ותירצו הכל בתוס' ואין לי צורך בזה החבור להאריך בם מן הטעמים שכתבתי כמה פעמים וידעתי כי משכיל על דבר ימצא טוב:

הלכה יד

הרי זה גיטך והנייר שלי וכו' עד הרי זה גט ותתן. פ"ב דגיטין (דף כ') ופ' קורדיקוס (דף ע"ה) :

הלכה טו

חקק הגט עד ישלים לה כתובתה. פ"ב דגיטין:

הלכה טז

כל המגרש על תנאי עד וכן כל כיוצא בזה. פרק השולח:

הלכה יח

הנותן גט לאשתו עד וכן כל כיוצא בזה. פרק קורדיקוס (דף ע"ה) :

הלכה כא

הרי זה גיטך ע"מ שתתני וכו' עד שתתן מדעתו. פ' בתרא דמס' ערכין (דף ל"ב) ובקדושין פ' האומר (דף ס"א) ובגיטין פרק מי שאחזו קורדיקוס (דף ע"ד) :

חזר ואמר לה בתוך הל' יום וכו' עד נתנה מגורשת. פרק קורדיקוס:

כתב הראב"ד ז"ל לא ידעתי מאין לו זה וכו': **ואני** אומר שניהם כאחד טובים אלא הסופר שהעתיק הספר שראה הראב"ד ז"ל מחבור ר"מ ז"ל מעל וטעה שהיה לו להעתיק מת בתוך ל' הואיל ושלמו הל' יום ולא נתנה אינה מגורשת עכ"ל. וכן מצאתי בספר שהוגה מספרו בחתימת ידו והוא האמת ותלמוד ערוך בגיטין פרק קורדיקוס גמרא מתני' דה"ז גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז והיא בעיא דבעא מיניה ר' אסי מר"י ופשטוה הכי וכן הביאה ר"י אלפס בהלכות להדיא כברייתא דתניא כוותיה דרב הונא ונמצא תרעומת שניהם על הסופר ולפי שבבא כל אחד מהן בפ"ע בתלמוד חלקן כל בבא בפני עצמו וכן נכון לו וכבר כתבתי מנהגו בזה החבור ושאילו היה מסברתו כותבו היה אומר בפירוש ואני אומר או יראה וכיוצא באלו הלשונות:

הלכה כב

א"ל ה"ז גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז ולא קבע זמן וכו' עד מי שנתגרשה על תנאי וכו' עד צריכה גט משני כמו שביארנו. פרק קורדיקוס (דף ע"ד) ופרק האומר (דף ס"א) :

כתב הראב"ד ז"ל כמדומה לי שהוא מדמה זה הענין וכו': **ואני** אומר שלא דקדק ר"מ ז"ל הדין הזה אלא מצאו מפורש פרק קורדיקוס גבי מתני' דה"ז גיטך ע"מ שתתני לי מאתים זוז הרי זו מגורשת ותתן וגרסינן בגמרא אתמר רב הונא אמר והיא תתן רב יהודה אמר לכשתתן מאי בינייהו איכא בינייהו שנתקרע הגט או שאבד רב הונא ואמר והיא תתן אינה צריכה הימנו גט שני רב יהודה אמר לכשתתן וצריכה הימנו גט שני ותנן נמי גבי קדושין כה"ג כלומר פרק האומר האומר לאשה הרי את מקודשת לי ע"מ שאתן לך מאתים זוז הרי זו מקודשת והוא יתן ויס"ג ויתן ואתמר מאי ויתן רב הונא אמר והוא יתן רב יהודה אמר לכשיתן מאי בינייהו איכא בינייהו שפשטה ידה וקבלה קדושין מאחר רב הונא אמר והוא יתן תנאה בעלמא הוא ומקיים תנאיה ואזיל רב יהודה אמר לכשיתן לכי יהיב לה הוא דהוו קדושין השתא (מיהת) לא הוו קדושין וצריכא וכו' ע"כ. וכתבו

המפרשים ז"ל דהא דקאמר לגבי גט איכא בינייהו שנתקרע הגט או שאבד ה"ה דהוה מצי למימר א"נ שפשטה ידה וקבלה קדושין מאחר ולגבי קדושין נמי הוה מצי למימר איכא בינייהו שנתקרע או שאבד שטר קדושין אלא חדא מינייהו נקט וכן הדין שהרי מביא אותן התלמוד בסגנון אחד משמע שדינן שוה וגם ר"י אלפס הביא את שתיהן להשמיענו כן א"כ עלה דין התנאים שוה בשניהם ופסקנו הלכה כרב הונא דברייתא מסייע ליה והילכך הוו להו משפטי התנאים קיימין בהם כמ"ש ר"מ ז"ל בתחלת זה הפרק ע"פ ההלכה שבפרק האומר וכמו שפירשתי, ולכך הוצרך לומר כמו שביארנו כלומר בזה הפרק והנה הדין פשוט ודומה ממש וא"צ להרחיק עדיו אלא מיניה וביה ניחא ליה:

פרק ט

הלכה א

המגרש את אשתו לאחר זמן עד ולא תלוי במעשה וכן כל כיוצא בזה. כל הדברים האלו סדר המחבר מן ההלכות האמורות בקידושין פרק האומר (דף ס') ובכתובות פרק הכותב ובגיטין פרק כל הגט ופ' קורדיקוס:

הלכה ז

הרוצה לגרש על תנאי עד וכן כל כיוצא בזה. בגיטין פ' כל הגט (דף ל') ופ' קורדיקוס (דף ע"ו) :

הלכה ח

התנה עליה וכו' עד שאין רצונו לגרש. פ"ק דיבמות ובגיטין פ' כל הגט:

הלכה ט

התנה עליה שתתגרש כו' בד"א בשהתנה ואמר כו' עד פסול אחר השלשים. פ' קורדיקוס (דף ע"ו) :

וכן האומר לאשה ה"ז גיטך עד שמא פייס. פ' כל הגט (דף כ"ט) ופ' קורדיקוס (דף ע"ו) :

כתב הראב"ד ז"ל חיי ראשי איני יודע מחילה זו וכו': **ואני** אומר זו מחלוקת ישנה פ' קורדיקוס גבי מתני' דה"ז גיטך כל זמן שאעבור מנגד פניך ל' יום דפרקא ר"י ותניא כותיה ה"ז גיטך כל זמן ויס"ג ע"מ שאעבור מכנגד פניך ל' יום והיה הולך ובא הולך ובא הואיל ולא נתיחד עמה ה"ז גט ולא תנשא לאחר עד שיעברו ל' יום ולגט ישן אין חוששין שהרי לא נתיחד עמה ואקשינן וליחוש שמא פייס ופרקינן אמר רבה בר הונא הכי אמר אבא מרי משמיה דרב באומר נאמנת עלי לומר שלא פייסתי ויס"ג שלא באתי ופר"ח

ז"ל שמא פייס ובטל הגט ובשיטתו עמד הראב"ד ז"ל ור"י אלפס ז"ל פירש בתשובה שמא פייס אותה ומחלה לו התנאי וז"ל, ודאי בכאן יש לחוש שאם התנה היא עליו שמא פייס אותה ומחלה לו התנאי ובטל הגט ונמצאת אשת איש ונפיק מיניה חורבא אבל אם התנה הוא עליה שתתן לו מאתים זוז או שתשמש את אביו אם פייסה אותו ומחל לה התנאי הרי הגט קיים והרי היא מגורשת מאי איפכת להכי דניחוש לה ומאי חורבא נפיק מיניה הלכך ליכא למיחש ע"כ לשון תשובתו, ובשטתו עמד ר"מ ז"ל ויפה עשה שחייב אדם לומר כלשון רבו. ומה שהקשה הראב"ד ז"ל מה מקום למחילה זו יש לי לומר שאין לך מקום מחילה גדולה מזו שהיא מצטערת בעברו מכנגד פניה כדקי"ל רוצה אשה בקב ותפלות מעשרה קבין ופרישות ומחלה לו צערה ודכוותה אמרינן בכתובות (דף ס"א) גבי עונות שיוצאין ברשות שהיא מוחלת לו צערה ואף כי פניה פנים ממש כדר"י ועלו דברי ר"מ ז"ל ואף כי רש"י ור"ת ז"ל פירשו בענינים אחרים אני ליישב דברי ר"מ ז"ל באתי:

הלכה יא

ה"ז גיטך מעכשיו וכו' ואם תם הזמן כו' עד מגורשת. פ' קורדיקוס:

כתב הראב"ד ז"ל זה אינו כלום וכו': **ואני** אומר גם בזה מחלוקת ישנה היא והלך ראב"ד ז"ל בשיטת פר"ח ז"ל בשמעתין דפ' קורדיקוס שנסחתי בסמוך דגרסינן עלה איכא דמתני לה אמתני' (ה"ז גיטך) מעכשיו אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ומת בתוך י"ב חדש ה"ז גט ואקשינן וליחוש שמא פייס ויס"ג שמא בא ופרקינן אמר רבה בר רב הונא הכי אמר אבא מרי משמיה דרב באומר נאמנת עלי לומר שלא באתי ואמרינן מאן דמתני לה אמתני' כ"ש אברייתא ומאן דמתני לה אברייתא אבל אמתני' לא (אם לא באתי קתני) והא לא אתא ע"כ. ופירשו דבין אמתני' ובין אברייתא שייך למימר פיוס וביאה לכל הנוסחאות שבספרים אלא דנקט כדשייך בתרוייהו בהא חדא ובהא חדא ופסקו כאיכא דמתני לה דאיכא דאמרי הוא ועוד דבשל תורה הלך אחר המחמיר הלכך אפילו אמר לה אם לא באתי מכאן ועד י"ב חדש ולא נודע שבא בתוך י"ב אפ"ה חוששין שמא בא בצנעה ולא הרגיש אדם בו אבל ר"מ ז"ל הלך בשיטת רבותיו ז"ל וכמ"ש ר"י אלפס ז"ל בתשובה וכדמשמע בהלכותיו ופסקו כמאן דקתני לה אברייתא דכיון שהיה הולך ובא קרוב הדבר שנתפייס ובטל התנאי בחשאי ובצנעה משא"כ במתני' דרוב בני אדם אין באין בחשאי ובצנעה וגורסין גבי מתני' וניחוש שמא בא ולגבי ברייתא שמא פייס ואומר שזהו הלשון האחרון באיכא דאמרי דמאן דמתני לה אברייתא אבל אמתני' לא ובזה נתבררו דברי ר"מ ז"ל:

מת בתוך י"ב חדש עד כשיתקיים התנאי. פ' קורדיקוס:

הלכה יב

בריא שהתנה שיהא זה גט אם מת או חולה וכו' אמר לה ה"ז גיטך כו' עד תהיה מגורשת. פ' קורדיקוס (דף ע"ב) :

כתב הראב"ד ז"ל גם זה אינו כלום וכו': **ואני** אומר כי גם זה מגורשת הוא פ' קורדיקוס גבי מתני' דתנן זה גיטך אם מתי זה גיטך מחולי זה זה גיטך לאחר מיתה לא אמר כלום מהיום אם מתי מעכשיו אם מתי ה"ז גט מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט ואם מת חולצת ולא מתייבמת ושקלינן וטרינן בגמ' על לשון אם מתי ברישא דמתני' ואוקמה אביי אם מתי שתי לשונות משמע משמע מעכשיו ומשמע לאחר מיתה אמר לה מהיום כמאן דאמר לה מעכשיו דמי לא אמר לה מהיום כמאן דאמר לה לאחר מיתה דמי והדר גרסינן להדא פיסקא גופא וא"ר הונא עלה בגמרא ואם מתה חולצת ואקשינן והא לא אמר כלום קתני ופריק לא אמר כלום דאסירא לעלמא וליבם נמי אסירא והדר אקשינן והא מדסיפא חולצת מכלל רישא יבומי נמי מייבמא ופרקינן מתני' כרבנן ורב הונא דאמר כר' יוסי ואקשינן אי ר' יוסי חליצה נמי לא תבעי ותרצינן מספקא ליה לרב הונא אי הלכה כרבי יוסי או אין הלכה כר' יוסי ומי מספקא ליה והא רבה וכו' ושקלי וטרי עלה טובא עד דאסיקנא רבה פשיטא ליה לרב הונא מספקא ליה ואב"א כו' עד איכא דמתני לה אסיפא זה גיטך לאחר מיתה לא אמר כלום א"ר הונא ולדברי ר' יוסי חולצת ואקשינן פשיטא מדסיפא לרבנן חולצת רישא נמי לר' יוסי חולצת ומשנינן מהו דתימא ר' יוסי בהא כרבי ס"ל דאמר גיטא מעליא הוי וחליצה נמי לא תבעי קמ"ל דלא רבי סבר לה כר' יוסי ולא ר' יוסי סבר לה כרבי כו' עד רבי מאי היא דתניא (ה"ז גיטך) מהיום ולאחר מיתה גט ואינו גט דברי חכמים רבי אומר כזה גט. ועתה אחרי שהצעתי לך בקצרה סוגית הגמרא הבן כי ר"י אלפס ז"ל השמיט כולה בר ממלתיה דאביי להשמיענו שאינה הלכה כלל לדרב הונא ולא לדרבי יוסי אלא דאביי איתא ופסק לה כן בסוף פירקין הלכה כרבנן דר' יוסי והראב"ד ז"ל השיגו בזה והצילו רבינו הרמב"ן ז"ל בנמוקי שלו באורך וכן נ"ל עיקר חדא דלישנא קמא אסיקנא מלתא דרב הונא גופא בספיקא ואע"פ דרבא פשיט ליה לאו אהכי אמרה אלא אהרי זה גיטך אם מתי ושאני מת ועוד דהא ק"ל כלישנא בתרא דמתני לה אסיפא וממילא אבטיל לישנא קמא ודרב יוסי ואף להההוא לישנא בתרא אית לן למפסק כחכמים דהוו רבים ועוד דהא רבי פליג עליה בהדדי וקי"ל הלכה כרבי מחבירו ועוד דאע"ג דלישנא קמא משמע מלישנא דתלמודא ורב הונא ס"ל כר' יוסי מ"מ ללישנא בתרא לא משמע הכי דקאמר אמר רב הונא ולדברי ר' יוסי חולצת ומינה

אבל לרבנן לא וקי"ל כרבנן דלא שביק רב הונא רבים וקאי כיחידאה ולפרושי לחוד הוא דאתא רב הונא ור"מ ז"ל הלך בשיטת רבותיו כמו שמוכיח לשונו בפסק שאחר זה וסמך על אלו הראיות והטעמים ועל מ"ש הרמב"ן ז"ל בנמוקי שלו באורך:

הלכה יד

אמר לה ה"ז גטיך עד שאין גט לאחר מיתה. זהו כלשון ר"י אלפס ז"ל שכתב בהלכות על פיסקא דסיפא דמתניתין דקתני מהיום ולאחר מיתה כו' מספקא ליה אי תנאה הוי אי חזרה הוי הלכך חולצת ולא מתיבמת עכ"ל:

הלכה טו

ה"ז גיטך לכשתצא חמה כו' עד והוא שיגיע גט לידה קודם מיתה. הכל פ' קורדיקוס (דף ע"ו) :

הלכה כא

בעל שנתן גט לאחד עד הואיל וזכה לה בו אחר. ביבמות פ' האשה שלום (דף קי"ח) :

הלכה כב

אמר לעדים לאחר י"ב חדש עד אחר שנתייחד עמה אינו גט. פ' קורדיקוס (דף ע"ו ע"ז) :

הלכה כו

אמר לעשרה כתבו גט לאשתי כו' עד במעמד כולן. פ"ב דגיטין (דף י"ח) ושלהי פרק התקבל (דף ס"ז) :

הלכה כז

אמר להם כלכם חתומו וכו' עד שעדי מסירה הם העיקר. פ"ב דגיטין:

כתב הראב"ד ז"ל נ"ל שיש כאן שבוש ואולי יאמר וכו': **ואני** אומר בודאי כך מוכיח לשונו ולשון הגמרא דפרק המביא תניין (דף י"ח) גמרא מתניתין דנכתב ביום ונחתם בלילה ואין בזה ספק. והפנים שכתב הראב"ד ז"ל הם ריש פ' גט פשוט (דף פ"א) ובגיטין שלהי פ' הזורק ובתוספתא דפרק בתרא דגיטין ואין לו להאריך בחבור הזה בו שאינה זאת הכונה והדברים עתיקים חקוקים בשיטות אלו הפרקים:

הלכה כח

תקנו חכמים כו' עד חתמו גט לאשתי. שילהי פ' התקבל (דף ס"ו) :

הלכה כט

ולמה אמרו חכמים עד ועדים לא נתקיים התנאי. פ"ק דגיטין (דף י') גמרא מתני' דכל הגט:

הלכה ל

אמר לשלשה שנים מכם עד שליח הבן במקום האב. פ' התקבל (דף ס"ו) :

הלכה לא

אמר לשנים כתבו וחתמו ותנו לפלוני כו' ורבותי הורו כו' עד בנוסחאות שלהם. זה הדין מפורש ס"פ התקבל (דף ס"ו) בשמעתא דאומר אמרו וגם פרק הזהב מייתי לה גמרא מתני' דה' חומשין וגם פרק כל הגט (דף כ"ט) גבי שמעתין דקפחותא דתלתא סבי ועובדא דקא מייתי עלה וסוגיא דשמעתא:

הלכה לב

אמר לסופר כו' עד הרי זו מגורשת. ריש גיטין (דף ב') :

הלכה לג

האומר לשליח עד מראה מקום הוא לו. בגיטין פרק התקבל (דף ס"ה) ובקדושין פרק האומר:

הלכה לד

וכן האשה עד למקום אחר כשרה. פרק התקבל:

הלכה לה

האומר לשלוחו כו' עד סוף הפרק. פ' התקבל (דף ס"ב) :

פרק י

הלכה א

כל מקום שאמרנו עד והולד ממזר. בגיטין פ' התקבל (דף ס"ו) ופרק הזורק (דף פ') :

ואם היה בעלה כהן וכו' וזהו ריח הגט שפוסל בכהונה מדבריהם. פרק האשה רבה (דף צ"ד) ופ' קורדיקוס:

כתב הראב"ד ז"ל לא הכל שוין בדבר זה וכו': **ואני** אומר זו מחלוקת ישנה היא באמת לגבי כל הדרכים האלו בה ביבמות פרק האשה רבה ובגיטין פרק קורדיקוס כי רש"י ובעלי שיטתו כשיטת ר"מ ז"ל ורבותינו בעלי התוס' ז"ל חלקו עליו ורבים אחרים מחלקים באלו החלוקים שחילק הראב"ד ז"ל:

הלכה ב

וכל מקום שאמרנו בחבור זה עד תחת בעלה. בגיטין פרק הזורק (דף פ') :

ואם א"א עד לעז על בניו. פ"ק דגיטין (דף ה') :

הלכה ג

וכל מקום שאמרנו עד גירושין גמורין. פרק התקבל (דף ס"ג) ופ' אלמנה ניזונת:

הלכה ד

כל מי שנשאת בגט בטל כו' עד על שניהם עולמית. בגיטין פרק הזורק (דף פ') :

הלכה ו

הרי שנתקדשה כו' עד ולא נתקיים. בגיטין פרק המגרש וביבמות פרק האשה רבה (דף פ"ז) :

הלכה ז

ואין לה כתובה כו' עד הולד ממזר מדבריהם. פ' האשה רבה (דף פ"ט) ובירושלמי:

גירשה השני כו' עד ולא מן הכתובה. בגיטין פ' הזורק (דף ע"ט פ') :

הלכה ח

וכן הדין וכו' עד הדרכים האלו בה. בגיטין פרק הזורק וביבמות פרק האשה רבה:

וכן אם קדש אשה כו' עד אחות גרושתו. פרק האשה רבה (דף צ"ד) :

הלכה יא

כתב הסופר וטעה כו' עד בעלה השני. עיקר הדין משנה פ' הזורק (דף פ') ותקנתא דחוזר ונותנו לה פסק כר"ש בן אלעזר משום דסתם לן תנא דמתני' דכנסי שט"ח זה כו' כותיה בההוא פירקא ומייתי לה נמי בפירקא קמא בשמעתין דבפני כמה נותנו לה וכל כמה דאפשר לתקוני מתקנינן:

הלכה יב

המוציא את אשתו עד ויתקרב לחליצה. בגיטין פרק השולח (דף מ"ה) ובפ"ב דיבמות (דף כ"ה) :

הלכה יז

המגרש את אשתו וכו' עד וצריכה ממנו גט שני. בגיטין פ' הזורק (דף פ"א) וביבמות פרק ב"ש:

הלכה יח

נתייחד עמה בפני עדים וכו' עד שהרי אין לבו גס בה. בקדושין פרק האומר ובגיטין פרק הזורק (דף פ"א) :

הלכה יט

הורו מקצת הגאונים וכו' ויש מהן שהורה וכו' עד שיודע בודאי שנשתחררה או שנתגיירה: כתב הראב"ד ז"ל בכותי ודאי הוא כדבריו וכו': **ואני** אומר דברי פי חכם

חן כי דקדק ר"מ ז"ל בלשונו שהרחיק הדברים מדרכי ההוראה כאשר נאמרו ההלכות בגיטין פרק הזורק ובקדושין פרק האומר כמו שהזכיר ר"מ ז"ל ברמז לשונו ובמה שאמרו אמרו, ואם להשוות הדבר רצו רואה אני קושיא גדולה במסכת ע"ז פרק אין מעמידין שאמרו כותית גזרו עליה משום נשג"ז כי הזיי"ן היא זונה ואם אין אדם עושה בעילת זנות הלכה לה גזירת זונה ממנה ובהסכמת הראב"ד ז"ל ג"כ שהסכים, ושאר הדברים שאמר באמת כי סברא היא והדעת נוטה בכך אבל מדרכי ההוראה דברי ר"מ ז"ל נכוחים:

הלכה כ

מי שהוחזקה אשת איש וכו' עד וקול התירה. פרק המגרש (דף פ"ח) :

כתב הראב"ד לא נראה כן בגמרא וכו': **ואני** אומר דעת הראב"ד ז"ל משום דתנן פרק המגרש יצא שמה בעיר מקודשת הרי זו מקודשת מגורשת הרי זו מגורשת ובלבד שלא תהא שם אמתלא איזו היא אמתלא גירש איש פלוני את אשתו על תנאי זרק לה קדושין ספק קרוב לה ספק קרוב לו זו היא אמתלא ושקלי עלה בגמ' ואסקה רב אסי דה"ק יצא שמה בעיר מקודשת הרי זו מקודשת מקודשת ומגורשת הרי זו מגורשת מ"ט (הרי) קול ושוברו עמו ופירש"י ז"ל האי קול דמגורשת אירישא קאי אשה פנויה שיצא עליה קול מקודשת חיישינן לה ואסורה לינשא אלא לאותו האיש חזר ויצא עליה קול מגורשת שגירשה אותו פלוני שיצא לה קול קדושין ממנו הרי זו מגורשת ומותרת לכל אדם מ"ט הרי קול שחששנו לו תחלה שוברו עמו עכ"ל. ועל פיסקא דאמתלא דמתני' גרסי' בגמ' אמר רבה בר רב הונא אמתלא שאמרו אפי' מכאן עד י' ימים רב זביד אמר במקום אמתלא חוששין לאמתלא ושלא במקום אמתלא אין חוששין (לה) וקי"ל כותיה דרב זביד דהא ר"י דחה לדרבה בר רב הונא לעיל דגרסינן אמר רבה בר בר חנה אמר ר"י לא ששמעו קול הברה אלא כדי שיהו נרות דולקות ומטות מוצעות ויס"ג ובני אדם נכנסין ויוצאין (ואומר נתקדשה פלונית היום) אמרו דבר זהו קול הוא לא אמרו דבר זהו אמתלא ואתמהינן לא אמרו והא לא אמרו ולא כלום ומהדרינן לאפוקי מדרבה בר רב הונא דאמר אמתלא שאמרו אפילו מכאן ועד י' ימים קמ"ל לא אמרו הוא דהויא אמתלא הא אמרו לא הויא אמתלא ופירש"י ז"ל לא גמרו את הדבר להוציא (את) הקול מקויים ומסויים אלא הוציאו שובר עם הקול כגון נתקדשה פלונית בספק הוא דהוי אמתלא (אבל אמרו דבר מקויים ומסויים תו לא מהניא אמתלא ע"כ פי') אבל אם גמרו את הדבר ואמרו מקודשת היא ואחר שיצא הקול הוסיפו אמתלא אינה כלום וחשב הראב"ד ז"ל לומר כי האמתלא והשובר דבר אחד הם ובין אגירושין ובין אקדושין קיימי וכדפריק רב זביד למתני' כי אותביה רב פפא מדקתני ובלבד שלא תהא שם אמתלא ואהדר ליה

במקום אמתלא קאמר וכמו שפירש"י ז"ל דארישא קאי שאם אמרו מקודשת חוששין לה ואפי' יצא קול נמי שגירשה על תנאי אין כאן שובר כיון שאמרו שהיו גירושין על תנאי ולדבריו הא דתלו לקמן בההיא שמעתא בקטן ובפחות משוה פרוטה היינו כשנמצא הדבר כן אין חוששין וסומכין על אמתת הענין אבל מן הסתם מבטלין את הקול אלא בקול שאין שם אמתלא ור"מ ז"ל העמיק ודקדק יפה לשון התלמוד כי שוברו הוא קול ההיתר כמו קול האיסור והוא כמו טוט אסר וטוט שרי ושייך בגירושין דפנויה בלחוד וכפירש"י ז"ל ואמתלא הוא על תנאי או ספק וכמו פ"ט מהלכות אישות וכדי שלא יאריך בלשונו כתב כמו שביארנו פ"ט דהלכות אישות ואקדושין בלבד קאי ויש לי בו טעם וגם מצאתי שכתבו מורי רשב"א ז"ל בנמוקין שלו משום דדוקא באמתלא כגון שאומר נתקדשה אלא שעל תנאי היה בכי הא הוא דבעינן שיצא שוברו עמו אבל ביצא עליה קול שנתגרשה דעכשיו אין קול זה מבטל הקול ואיתיה להאי ואיתיה להאי דלבתר שנתקדשה קדושין גמורין אומר שנתגרשה ג"כ גירושין גמורין בכי האי אפילו מכאן ועד י' ימים וזה טעם נכון וברור וכן מוכחא כל הסוגיא בעיני כי לאחר תירוץ רב אשי על משנתנו דהרי קול ושוברו עמו הפסיק מזה הענין והתחיל במימרא דאמר רבא יצא לה שם מזנה בעיר ושקיל וטרי כולה סוגין טובא בעניני קדושין בלחוד ועלייהו קא מוקים טעמי דאמתלא אבל אגירושין לא הוזכר לשון אמתלא כלל לשון שובר וכמו שנזהר ר"מ ז"ל בלשונו וכתב פ"ט דהלכות אישות בפירוש אמתלא מבואר יפה בחלוקיו ובפרק זה בלשון קול בלבד בדקדוק יפה וכמ"ש ועוד דאם איתא דדינא דקדושין וגירושין בחדא מחתא מחתינהו אמאי פלגינהו רב אשי באוקמתיה לכלהינהו בחדא מקודשת ומגורשת אלא ודאי ש"מ טובא איכא בינייהו והא דמהדר תלמודא על פסקא דתני במתני' ובלבד שלא תהא שם אמתלא בפלוגתא דרבה בר רב הונא ורב זביד ופסקנו בה כרב זביד וכ"פ ר"י אלפס ז"ל מן הטעם שכתבתי אשר משם השגת הראב"ד ז"ל כבר פירשה רבינו הגדול הרמב"ן ז"ל וכתב דקול דרב אשי לאו אירישא קאי דאפילו יצא שמה בעיר מקודשת ומגורשת על תנאי ודאי מבטלין לקלא דקול ושוברו הוא מימר אמרי נתקיים התנאי והרי היא מגורשת וכדאמרינן לקמן בההיא שמעתא מימר אמרי עיינו בהו רבנן בקידושי ולא הוו בהו שוה פרוטה וכן מימר אמרי עיינו בהו רבנן בקידושי וקדושי קטן הם אלמא לא חשו חכמים לקלא אלא כשאין שוברו עמו כלל ומשום לעז משפחות אבל כל היכא דאיכא למימר דלא טעו בה אינשי למימר דמדינא שריוה רבנן חוששין לאותו קול אלא מתני' הכי קתני הרי זו מקודשת ומגורשת אסורה לכהן ואימתי חשו לקול במקום שאין שם אמתלא אבל בקול שיש שם אמתלא כגון שהוציאו קול על תנאי ואח"כ מת בעלה

אין חוששין לאותו קול ע"כ. ובזה העמיד דברי ר"מ ז"ל על נכון. ולפי מה שאני אמרתי אין צורך לכל זה הפלפול ולדחוק פי' השמועה אלא להעמידה בכל ענין וכפירש"י ז"ל וללכת בה בדרך הרחבה בשובה ונחת וסוגיא מוכחת ודרכיו נכוחים:

הלכה כא

לא ישא אדם אשה עד אם שנאה ישלחנה. פרק המגרש (דף צ') :

הלכה כב

אשה רעה בדעותיה וכו' עד ויצא מדון. פרק הבא על יבמתו (דף ס"ג) :

ואשה שנתגרשה וכו' עד לתוך ביתו. פ"ק דסוטה:

הלכה כג

מי שנתחרשה אשתו ה"ז מגרשה בגט ותהיה גרושה. ביבמות פ' חרש (דף קי"ג) ובגיטין פרק קורדיקוס (דף ע"א) :

אבל אם נשתטית אינו מוציאה וכו' עד שתבריא ודבר זה תקנת חכמים הוא כדי שלא תהיה הפקר לפרוצים שהרי וכו' עד ואינו חייב לרפאותה: כתב הראב"ד ז"ל ואם בת רפואה היא וכו': **ואני** אומר תמה אני שהרי דבר זה תלמוד ערוך הוא פרק נערה שנתפתתה גמרא מתני' דנשבית חייב לפדותה וכו' לקתה חייב לרפאותה דגרסינן בברייתא אמר רשב"ג רפואה שיש לה קצבה נתרפאת מכתובתה ורפואה שאין לה קצבה הרי היא כמזונות וכבר כתב זה ר"מ ז"ל פי"ח דהלכות אישות והא ודאי שטות רפואה שאין לה קצבה היא ועוד דלא גרע מהא דאמר ר"י בההיא שמעתא עשו הקזת דם בארץ ישראל כרפואה שאין לה קצבה ועוד דחולי ארוך הוא לפחות וכבר כתב זה ר"מ ז"ל פי"ד דהלכות אישות דחולי ארוך מגרשה ונותן לה כתובתה וכי הא דגרסינן בשמעתין דלקתה שהזכרתיו קריביה דר"י הות ליה איתת אבא דהוה צריכה רפואה כל יומא וכו' ועל כן בזאת הואיל ונשתטית אין אדם דר עם נחש בכפיפה וראוי להוציאה אלא כדי שלא ינהגו בה מנהג הפקר כדאיתא פרק חרש ופרק קורדיקוס ועל כן אין לה מתנאי כתובה שהן תקנת חכמים שהם אמרו והם אמרו ומן הדין מעתה שלא יהיה חייב לה לרפואתה וכ"כ רבותינו בעלי התוס' ז"ל כי מאחר שאין אדם דר עם נחש בכפיפה לא קיימה קמיה ומש"ה לא תקינו רבנן כתובה לשוטה ונמצא דעת ר"מ ז"ל נכון:

ולא לפדותה וכו' עד ולהטפל בה. פרק חרש (דף קי"ג) :

כתב הראב"ד ז"ל והוא שיודעת לשמור גיטה עכ"ל: **ואני** אומר גם בזה שהמקרא לא השמיע לאזני רבינו הראב"ד ז"ל לשון ר"מ ז"ל שכתב זאת הפיסקא ותקנת חכמים הוא כדי שלא תהיה הפקר לפרוצים שהרי אינה יכולה לשמור את עצמה עד סוף הפרק כמו

שהעתקתי לשונו בסמוך והוא תלמוד ערוך פרק חרש דתנן נשתטית לא יוציא וגרסינן עלה בגמרא (יבמות דף קי"ג) א"ר יצחק דבר תורה שוטה מתגרשת מידי דהוה אפקחת בעל כרחה ומה טעם אמרו אינה מתגרשת שלא ינהגו בה מנהג הפקר ושיילינן היכי דמי אילימא דיודעת לשמור גיטה ויודעת לשמור עצמה מי נהגי בה מנהג הפקר אלא שאינה יודעת לשמור לא גיטה ולא עצמה דבר תורה שוטה מתגרשת בתמיה והא אמרי דבי ר' ינאי ונתן בידה מי שיש לה יד לגרש את עצמה יצאה זו שאין לה יד לגרש עצמה ותנא דבי רבי ישמעאל ושלחה מביתו מי שמשלחה ואינה חוזרת יצתה זו שמשלחה וחוזרת ופרקינן לא צריכא דיודעת לשמור (את) גיטה ואינה יודעת לשמור עצמה דבר תורה שוטה מתגרשת דהא יודעת לשמור גיטה ואמור רבנן לא ליפקה שלא ינהגו בה מנהג הפקר ע"כ. הנה עיניך רואות שזאת המסקנא כר"מ ז"ל לפי שאינה יודעת לשמור את עצמה וענין אם עבר וגירשה שלא נזכר בבבלי עם מה שהשיג הראב"ד ז"ל בענין שמירת הגט מצאתיו מפורש בירושלמי דיבמות פרק חרש דגרסינן נשתטית לא יוציא דבי רבי ינאי אמרי משום גרירא רבי זעירא ור' אילא תרויהון אמרין שאינה יכולה לשמור את גיטה רבי נחמיה בר מר עוקבן בריה דרב יוסף אמר תלתא עבר וגירש מאן דאמר משום גרירא גירש ומאן דאמר שאינה יכולה לשמור גיטה אסור יש לה בן ואב מאן דאמר מפני גרירא אסור ומאן דאמר שאינה יכולה לשמור את גיטה [הרי יש לה אב ויכולה לשמור את גיטה פעמים שוטה פעמים חלומה מאן דאמר משום גרירא אסור ומ"ד מפני שאינה יכולה לשמור את גיטה] יש לה עתים שיכולה לשמור גיטה ע"כ. ופי' גרירא שהיא נגררת אחר המנאפים ומזנה והיא בירושלמי כלשון הפקר של לשון הבבלי. והנך רואה בעיניך שהתלמוד פוסק כן שלא ינהגו בה מנהג הפקר וכן פסק ר"י אלפס וכל המפרשים נ"ע כדברי רבי ינאי דירושלמי ואליבא דידיה אמרינן להדיא שאם עבר וגירש גירש שאינה יכולה לשמור גיטה ואע"פ שנראה שמוחלפת שיטתו דבי רבי ינאי דירושלמי מן הבבלי אין חשש כי כן מצינו רבות וגם כי ידעתי הכל לפניו כשולחן ערוך וגם רבותינו בעלי התוס' ז"ל כך פירשו שמועתנו דלכתחלה בכל ענין כי אע"פ שיודעת לשמור את גיטה לא תצא משום גזירה שלא ינהגו בה מנהג הפקר וכן נראה פרק התקבל גמרא מתני' דנערה המאורסה ואיזו היא קטנה היודעת לשמור את גיטה כל שמשמרת את גיטה ודבר אחר ושיילינן מאי קאמר אמר רבי יוחנן ה"ק כל שמשמרת דבר אחר מחמת גיטה מתקיף לה רב הונא בר מנוח הא שוטה בעלמא היא כלומר ופחותה היא מן הקטנה דאע"פ שיכולה לשמור גיטה אינה מתגרשת לכתחלה אלמא פשיטא להו דלאו בשמירה

תליא מילתא. ואיני יכול לומר שרבינו הראב"ד ז"ל לא ראה הירושלמי הזה כי ידעתי הכל לפניו כשולחן ערוך לכך אמרתי שהמקרא לא השמיע לאזניו שיתן לבו גם לזאת:

פרק יא

הלכה א

אין נושאין את הקטנה עד הרי זו ממאנת. ביבמות פרק בית שמאי (דף ק"ז ק"ח) :

הלכה ב

החרשת שנשואיה וכו' עד מלנשאה. פרק הניזקין (דף נ"ה) :

הלכה ג

ממאנת היא הקטנה וכו' עד יש לה מיאון. ביבמות פרק בית שמאי ופ"ו דעדיות:

וקטנה שלא מיאנה עד וכו' הן הן מיאוניה. ביבמות פרק בית שמאי:

הלכה ד

עד מתי הבת ממאנת וכו' עד שתהיה איילונית. במס' נדה פ' בא סימן (דף נ"ב) והביאה ר"י אלפס בהלכות פרק המדיר:

בד"א בשלא בא עד כמו שביארנו הרי זו אינה ממאנת. פ' בא סימן (דף מ"ח) :

ואינה צריכה בדיקה עד צריכה גט מספק. פרק יוצא דופן (דף מ"ו) ופ' בא סימן:

ואם מיאנה אחר שנבדקה עד משניהם. זה מכלל כל הדרכים האלו בה:

הלכה ו

קטנה שלא מיאנה וכו' עד מדברי סופרים. ביבמות פרק בית שמאי (דף ק"י) ובכתובות פרק המדיר (דף ע"א) :

לפיכך אם עמדה ונתקדשה עד הולד ממזר. ביבמות פרק ב"ש:

הלכה ז

אי זו היא קטנה וכו' עד ופחותה מבת שש אפי' יודעת לשמור אינה צריכה מיאון. פרק התקבל (דף ס"ו) :

ויתירה על בת עשר אפילו סכלה ביותר צריכה מיאון. פרק התקבל ופרק ב"ש וסוף חולין:

כתב הראב"ד ז"ל כבר כתבתי בהלכות קדושין וכו': **ואני** אומר אם על הדעת שכתב פ"א ופ"ב דהלכות אישות הוא אומר גם אני זכיתיו שם ואם על הלכות קדושין שלו הוא אומר אני לא באתי לסתור אלא לבנות אבל אודיע כי דעת ר"מ ז"ל כדעת ר"י אלפס ז"ל פרק התקבל בשמעתין דפעוטות שפסק כרבה וביבמות פרק ב"ש שפסק כשמואל וכ"כ

הר"ם מקוצי ז"ל ורבו דעות אחרות להעמיק בדעתו והר"ז הלוי ז"ל בספר המאור במס' יבמות האריך בו וגם רבינו הגדול הרמב"ן ז"ל ומורי הרשב"א ז"ל כן הסכים ועוד יש לי להביא ראיה מסוף פ"ק דמסכת חולין (דף כ"ו) דגרסינן גמ' מתני' כ"מ שיש חליצה אין מיאון א"ר יהודה זו דברי ר"מ אבל חכ"א יש מיאון במקום חליצה דתניא עד מתי הבת ממאנת עד שתביא שתי שערות דברי ר"מ ר' יהודה אומר עד שירבה שחור על הלבן וקי"ל דר"מ ורבי יהודה הלכה כרבי יהודה ועוד דתלמודא תני לה בלשון חכמים ואתה המעיין אם תרצה להעמיק ולראות דעת ר"מ ז"ל על נכון תעיין בגמ' בפרקין שרמזתי לך ובמ"ש ר"מ ז"ל פ"א דהלכות אישות ופי"א דהלכות גירושין ופ"א דהלכות חליצה ויבום ותתבונן בם:

וכל מי שהשיאה וכו' עד אלא כמעשה ב"ד. פרק ב"ש ביבמות (דף ק"ז ק"ח) :

הלכה י

השנים שממאנת כו' עד אע"פ שאינן מכירין. פרק מצות חליצה (דף ק"ו) :

וכבר נהגו כל ישראל עד ולראיה ברורה. פרק ב"ש:

הלכה יב

המגרש את אשתו כו' עד על בעלה לחזור לו. פ"ק דיבמות (דף י"א) ובמס' קדושין פרק עשרה יוחסין (דף ע"ז) ובסוטה בכמה מקומות:

הלכה יד

ובכלל לאו זה כו' עד יוציא בגט. פ"ק דיבמות שם בשנים וג' מקומות ופ"א ופ"ב בכתובות ופ"ק דסוטה (דף ב') ופ' מי שקינא וכמה מקומות בתלמוד דרשינן והיא לא נתפשה:

הלכה טו

חרש שגירש ברמיזה כו' אבל אשתו של פקח עד לבעלה הפקח. ירושלמי ריש פרק חרש:

כתב הראב"ד ז"ל לא מצאתי כן בירושלמי וכו': **ואני** אומר גם בגירסת הירושלמי שלנו כך היתה כתובה ריש פרק חרש דגרסי' התם ר' אלעזר שאל לר"י אשתו של חרש ושל שוטה אמר ליה אפי' אשם תלוי אין בה בא אחר וקדשה תפסי בה קדושין גירש מותרת לינשא לראשון הדא היא דתני ר' חייא אשתו של חרש שגירשה חרש והלכה ונשאת לחרש או לפיקח קורא אני עליה לא יוכל בעלה הראשון אשר שלחה לשוב לקחתה אשתו של פקח שגרשה הפקח והלכה ונשאת לחרש או לפקח קורא אני עליה לא יוכל בעלה אשר שלחה לשוב לקחתה ע"כ. והגהנו אותה על פיו של לשון ר"מ ז"ל כי סמכנו על קבלתו ועוד שמצאנו באותו הספר טעיות אחרות הנראות לעין ועוד דאם

כן אמאי פלגינהו בתרי בבי חדא בבא מצי למתנינהו דהא חדא דינא אינון ובחדא מחתא ניחתינהו ועוד דהא גרסינן בתרה לאלתר אשתו של פיקח שהלך לו בעלה למדינת הים ובאו ואמרו לה מת בעליך והלכה ונשאת לחרש ובא הפקח אח"כ הוו סברין מימר יוציא החרש ויקיים הפקח אמרו עוד היא באלין קנסייא ע"כ. למדנו מזה דהוו סברין מימר דומיא דסיפא דרישא עד שחזרו לומר שגם היא שקנסוה דכל הדברים האלו בה שלא חילקו ביניהן במס' יבמות פרק האשה קמא. אלא ודאי הגרסא הנכונה כך היא אשתו של פקח שגרשה פקח והלכה ונשאת לחרש או לפקח אין אני קורא בה לא יוכל כו' וכלשון ר"מ ז"ל שהוא מקובל אמתת הגרסא והפירושים ואילו היה מחלוקת בין הספרים והסופרים הוא היה מפרש אותו כמנהגו הטוב בכל המקומות אלא ודאי וברור הוא ט"ס הוא בספרינו ובספר שראה הראב"ד ז"ל. ומ"ש שכן נראה לפי מה שאמרו בחרש שגירש ר"ל מ"ש פ"ד דהלכות אישות וכבר ביארתי גם אני שם בס"ד ובירורתי בראיות ברורות כי אותיות מחכימות ודברי ר"מ ז"ל מיושרות:

הלכה טז

הממאנת עד פסלה מן הכהונה. ביבמות פרק ב"ש (דף ק"ח) ובכתובות פרק אלמנה נזונת (דף ק"ד):

ואם נשאת לאחר וגירשה כו' עד ומותרת לחזור לו. ביבמות פ"ק שם (דף י"ב) ופ' ב"ש:

אבל המגרש את הקטנה עד מן האחרון במיאון. פרק ב"ש:

הלכה יז

הממאנת ביבם עד מותרת לאחיו. ביבמות פ"ק (דף י"ב) ופרק ב"ש (דף ק"ז):

הלכה יח

כל אשה שנתגרשה כו' עד לזרעו של אחרון. ביבמות פרק החולץ (דף מ"א) ובכתובות פרק אע"פ (דף ס'):

הלכה יט

ומיום כתיבת הגט כו' עד משכתבו לה. פ"ב דגיטין (דף י"ח):

הלכה כ

וגזירת חכמים כו' עד צריכות להמתין צ' יום. ביבמות פ' החולץ (דף מ"ב) ובכתובות פ' אע"פ (דף ס') ובירושלמי:

הלכה כא

שפחה שנשתחררה וגיורת כו' עד שלא בקדושה. ביבמות פרק החולץ ופ' ד' אחין (דף ל"ד ל"ה):

וכן יפת תואר עד מכלל הצ'. פרק החולץ בשמעתא דיפת תואר פליגי בברייתא בירח ימים ופסק כר"ש בן אליעזר דאמר צ' יום וכ"פ הר"מ מקוצי ז"ל:

הלכה כב

הממאנת אינה עד לא גזרו בו. פ' ד' אחין:

הלכה כד

המארס בתוך צ' מנדין אותו אירס וברח כו' עד ויעמוד עם אשתו. פרק החולץ:

כתב הראב"ד ז"ל מנדין אותו עד שיגרש שאם אתה אומר עד שיפרוש למה ליה למימר ערוקיה מסתייה וכי לא עריק ופריש ה"נ מסתייה אלא ש"מ צריך לפרש ואי עריק לא כייפינן ליה לגרש ודוקא קידש אבל כנס לא סגי בלא גירושין. ונ"ל שמפרישין אחר צ' כימים שעמד עמה בתוך צ' דאל"כ מה הפסיד כשבעל באיסור ומתני' בבא על יבמתו בתוך ג' חדשים אם אין הולד של קיימא יקיים ולא קתני יוצא התם מפני שהיא יבמה ואם יתן לה גט נאסרה עליו עכ"ל: **ואני** אומר פי' יפה הוא וההלכה פרק החולץ סתומה וסובלת פירושין ויש לה פנים ור"מ ז"ל כתב כלשון הגמ' כי לכך קראו משנה תורה כמ"ש וכ"כ ר"י אלפס ז"ל וסבר הראב"ד ז"ל להפרישו כימים שעמד עמה קנס הוא וסברא שלו וטוב לעשות סייג כפי הזמן ועוד הואיל ויצא מפה קדוש אבל איני רואה לו עיקר בתלמוד והבו דלא לוסיף עלה:

הלכה כה

וכן גזרו חכמים עד לחלב עד כשיתעכר. פרק החולץ (דף ל"ז) :

הלכה כו

כמה היא זמן היניקה עד סוף הפרק. פ' החולץ (דף ל"ו) ובכתובות פרק אע"פ (דף ס') :

פרק יב

הלכה א

האשה שבאה ואמרה עד ולא מתייבמת. בכתובות פרק האשה שנתארמלה (דף כ"ב) ומייתי לה בכמה דוכתי:

הלכה ב

היו לה שני עדים עד לכתחלה. בגיטין פרק התקבל (דף ס"ד) :

הוציאה גט מתחת ידה עד כמו שביארנו: כתב הראב"ד ז"ל אומר אני שיתקיים בחותמיו וכו': **ואני** אומר כל אחד הולך לפי שיטתו שביארתי למעלה והוא תלוי במחלוקת רבה ורבא דריש מכלתין דגיטין ודעת ר"מ ז"ל כרבא וכיון דליכא ערער לא חיישינן והראב"ד

ז"ל כרבה. ורואה אני ר"י אלפס ז"ל שכתב כן להדיא פרק השולח גמ' מתני' דאין אלמנה נפרעת ורבינו מאיר הלוי והר"ז הלוי והרמב"ן ז"ל כשיטת ר"מ ז"ל וכן משמע סוגין ריש גיטין ופרק התקבל מי נפיק מתותי ידיה ופ"ק דמציעא ופרק הכותב:

הלכה ג

בא הבעל וערער עד כחתיכה של איסור. פרק התקבל (דף ס"ד) ובכל המקומות הנזכרים משמע כן:

הלכה ד

באה היא ובעלה עד בפני בעלה. בגיטין פרק התקבל (דף ס"ד) ופרק המגרש ופ"ב דכתובות וביבמות פרק האשה שלום (דף קי"ח) וסוף מסכת נדרים:

הלכה ה

אמר הבעל גירשתי כו' עד עתה בפנינו. בגיטין פרק התקבל ובב"ב פרק יש נוחלין (דף קל"ד) :

הלכה ו

שנים אומרים נתגרשה עד שבני אדם עשויין לגרש בצנעא. פ"ב דכתובות (דף כ"ב) :

הלכה ט

האשה שלא הוחזקה א"א עד ואם נשאת תצא. פ"ב דכתובות:

כתב הראב"ד ז"ל ובקדושין כה"ג אם נשאת לא תצא עכ"ל: **ואני** אומר מאי קמ"ל רישא דברייתא דגירושין הללו הוא פ"ב דכתובות גמ' מתני' דהאשה שאמרה א"א הייתי דת"ר שנים אומרים נתקדשה כו' ומוקי לה בעד אחד ומפרשינן טעמא משום דתרוייהו בפנויה קא מסהדי וגם ר"מ ז"ל כתב כן סוף פ"ט דאישות מפורש:

הלכה י

האשה וב' אנשים עד לעצמו אין נאמנין. בקדושין פרק האומר (דף ס"ה) :

הלכה יא

שליח קבלה עד אינה מגורשת. הכל פרק התקבל (דף ס"ד) :

הלכה טו

מי שהוחזקה א"א עד שהוא חי. ביבמות פרק האשה שלום (דף קי"ד קט"ז) ופ"ק דעדיות:

וכן אם בא ע"א עד על פיהם. ביבמות פרק האשה שלום שם ופרק בתרא דעדיות:

הלכה טז

והכל נאמנים להעיד לה עד ובת בעלה. ביבמות פרק האשה שלום (דף קי"ז) :

אפילו עכו"ם המסל"ת עד נאמן לעדות אשה. ביבמות פ' האשה שלום ובב"ק פ' הגוזל ומאכיל ומייתי לה מקצת פ"ב דיבמות (דף כ"ב) ופ"ק דר"ה ובהלכות ר"י אלפס ז"ל סוף פרק יבמות:

הלכה יח

בא עד אחד והעיד שמת עד סוף הפרק. ביבמות סוף פרק האשה שלום (דף קט"ז) ופ"ב דכתובות (דף כ"ב):

פרק יג

הלכה א

האשה שאמרה כו' עד ואין סומכין על דבריהם. ביבמות פ' האשה שלום (דף ק"ט קי"ד):

הלכה ט

שמע מן התינוקות עד להטיל אימה על זה. ביבמות פרק האשה בתרא (דף קכ"א):

הלכה יג

וכן אם שמע מערכאות של עכו"ם עד הרי זה מעידין עליו שמת. פרק האשה בתרא (דף קכ"א קכ"ב) ביבמות ומקצת בגיטין פ' כל הגט (דף כ"ח) ומביא ר"י אלפס ז"ל בהלכות סוף יבמות:

הלכה יט

עד אחד אומר ראיתיו שמת עד אם נשאת לא תצא. פרק האשה שלום (דף קט"ו):

הלכה כ

וכן האשה שהעיד לה עד הרי אלו משיאין את אשתו. ביבמות פרק האשה בתרא (דף קכ"א):

הלכה כד

בא אחד ואמר עד אחר שמת. פ' בתרא דיבמות ופ' האשה שלום (דף קט"ו):

כתב הראב"ד ז"ל והוא שלא הוחזקו שנים עכ"ל: **ואני** אומר ההלכה הזאת פ' בתרא דיבמות ובפ' האשה שלום במעשה יצחק ריש גלותא ופסקינן כרבא דאמר לא חיישינן לתרי יצחק דפליג עליה דאביי ופירש"י ז"ל כן דמיירי בשלא הוחזקו שנים דליכא למטעי וכן הסכימו רבותינו בעלי התוס' ז"ל וכדאיתא פ' כל הגט. ולדעתי גם ר"מ ז"ל דעתו כך אבל לא רצה לפרש מאחר שאין התלמוד מפרש אותו כמ"ש כמה פעמים אבל לענין גט שפירשו התלמוד כתב גם הוא ז"ל פ"ג מהלכות גירושין:

הלכה כה

יצא ישראל ועכו"ם מעמנו כו' עד ויזכיר שמו ושם עירו. ביבמות פ' האשה בתרא (דף קכ"ב) :

אבל אם אמר אחר וכו' עד תנשא אשתו. פ' האשה שלום (דף קט"ז) :

הלכה כח

מצאו כתוב בשטר עד ה"ז תנשא אשתו. פ' האשה שלום (יבמות דף קט"ז) ובירושלמי וכתב ר"י אלפס סוף ה' יבמות:

וכן מי שנשתתק כו' עד ותנשא אשתו. בגיטין פ' קורדיקוס (דף ע"א) באוקימתא דרב יוסף בר מניומי א"ר ששת:

ואין בודקין עדי אשה עד עגונה. ביבמות פ' האשה בתרא (דף קכ"ב) :

הלכה כט

אל יקשה בעיניך וכו' עד העד בשקר. פ' מצות חליצה ופ' החולץ ושם האריך ר"י אלפס בהלכות וריש פרק האשה שלום משמע כן ובכמה מקומות בתלמוד:

לפיכך הקילו חכמים בדבר זה והאמינו בו עד אחד מפי שפחה ומפי הכתב ובלא דרישה וחקירה כדי שלא יהו בנות ישראל עגונות: כתב הראב"ד א"נ דהיא דייקא ומנסבא מפני חומר שהחמרנו עליה בסופה עכ"ל: **ואני** אומר איני רואה זה הטעם מוזכר אלא בעד אחד בלבד אבל טעם עגונה שכתב ר"מ ז"ל מוזכר בכ"מ בעדות אשה ובשבויה הקילו משום עיגונא אכן על פי הסברא שניהם כאחד טובים: